

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Anul III
N-rele 41-42

Un exemplar
Lei 20

CLUJ, DUMINECĂ 10 OCT. și 17 OCT. 1926.

C U P R I N S U L :

<i>PROBLEME SOCIALE: Institutul Social Român</i>	— — — — —	<i>Emanoil Bucuța</i>
<i>Educația poporului</i>	— — — — —	<i>N. Ghiulea</i>
<i>PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Congresul internațional de Botanică dela Ithaca (S. U. A.)</i>	— — — — —	<i>Dr. Al. Borza</i>
<i>POLITICA EXTERNĂ: Adunarea dela Geneva</i>	— — — — —	<i>N. Dașcovici</i>
<i>INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE: Educația agricolă</i>	— — — — —	<i>Dr. Vasile Cucu</i>
<i>ACTUALITĂȚI: Ziaristul Vasile Bogrea în paginile „Conștiinții Românești“</i>	— — — — —	<i>I. Const.-Delabaia</i>
<i>Scritorii și politica</i>	— — — — —	<i>I. Mehedinteanu</i>
<i>Stâlpii societății</i>	— — — — —	<i>H. Trandafir</i>
<i>PROBLEME ECONOMICE: Caracterele bugetului statului</i>	— — — — —	<i>N. Ghiulea</i>
<i>SATE-ORAȘE-REGIUNI: Cetatea lui Negru-Vodă</i>	— — — — —	<i>George Șerban</i>
<i>Cum trăesc minerii dela Brad</i>	— — — — —	<i>D. Moldovan</i>
<i>DISCUȚII LITERARE: Un scriitor necunoscut: Tit Chitul (1866-1905)</i>	— — — — —	<i>Al. Ciura</i>
<i>BIOPOLITICA: Contribuțiuni la eugenia națiunii române</i>	— — — — —	<i>Dr. Fr. Pop</i>
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru (Teatru românesc în traducere maghiară. — Deschiderea stagiunii: Răzvan și Vidra. — Evantaiul.) — Expoziții (Pictorul Al. Popp.) — Cărți, reviste, ziare (Flamura)</i>	— — — — —	<i>B. & B.</i>
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Invățământul igienei în școală. — Astra medicală în Basarabia</i>	— — — — —	<i>Dr. Aurel Voina</i>
<i>CRONICA ECONOMICĂ ȘI FINANCIARĂ: Ancheta economică a guvernului în Ardeal. — Sporirea taxelor de transport pe C. F. R. — Situația economică a Austriei</i>	— — — — —	<i>Dr. Traian Nichiciu</i>
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE: O tradiție frumoasă. — Ceva lipsește Bucureștilor. — Scumpete și speculă. — Pace politică. — Anchete monografice. — Redacționale. — Cronică mărunță. Bibliografie.</i>		

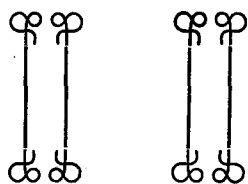

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIATA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

DR. VASILE COTRUȘ

prof. la Academia de Drept Oradea

și-a deschis birou de avocat în
Oradea, Piața Unirii No. 5.

Magazin de candelabre
pentru Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand 11

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail

Inainte de voiajuri cercetați neapărat
depozitul asortat în toate articolele

Magazin pentru Industria de pielărie

Depozitar: **Dr. POSZLER**

CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 2

SCHMOLLPASTA

CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE

BRAȘOV

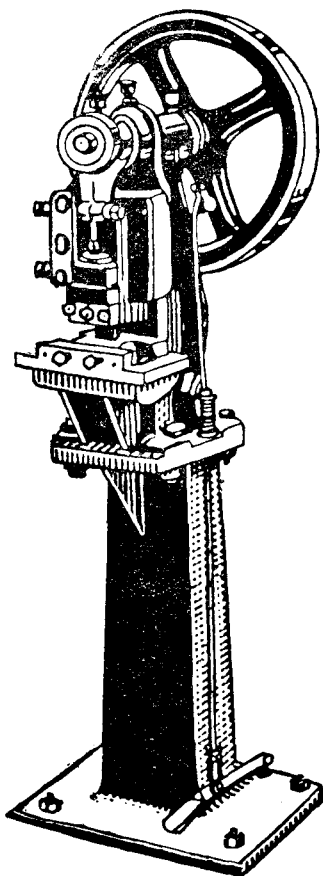
„Astra”

**Prima Fabrică Română de
Vagoane și Motoare S. A.**

Vagoane cisterne pentru
orice lichid,
Cazane și rezervoare
pentru apă,
spirt, petrol
și benzină de
orice formă și
mărime. Ca-
zane de fer-
mentațiune.
Coșuri de tablă.

Pentru oferte a se adresa Reprezentanței
Generale:

**S. A. R. de Investițiuni și Furnituri
BUCUREȘTI, Str. Paris 4 bis.**

Intreprinderile

FORESTIERE ROMÂNE

SOCIETATEA ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coș-
nea gara Trotuș, Lesnic halta, Vețel,
Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA”

Telefon: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin
Reprezent. Generală

„Comerțul Lemnului” S. A.

CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 38

Adresa telegrafică: „COLE”

Telefon No. 11—50

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 808
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Dum. 10 Oct. și 17 Oct. 1926

Anul III N-rele 41—42
NUMĂRUL: LEI 20

Institutul Social Român

Institutul Social Român *) a fost înființat în anul 1921 de un număr de specialiști, în scop să cerceteze problemele sociale ale României și să ajute la cunoașterea și dreapta lor deslegare.

El apărea la acea dată destul de pregătit, atât în ce privește o bună funcționare cât și primirea cu înțelegere din partea opiniei publice, pentru că venia după activitatea de aproape trei ani a Asociației pentru Studiul și Reforma Socială. Era chiar o dezvoltare firească și o încununare a acelei activități.

De aceea un istoric al Institutului Social Român, și chiar o cercetare a scopurilor și organizării propriu zise pentru ajungerea lor, nu pot fi încercate fără o întârziere de câtva timp la acea alcătuire primordială. Se vor înțelege astfel mai cu înlesnire, nu atât existența unor anumite convingeri teoretice, în strânsă legătură de altminteri cu cele din urmă rezultate ale științei sociale, dar mai ales focul unei încrederi și entuziasmul întreprinzător al unor fapte care, fără aceasta, ar rămâne misterioase.

Asociația pentru Studiul și Reforma Socială s'a născut în Aprilie 1918 la Iași, capitala pe acea vreme nu numai a Moldovei, ci a țării. Data singură arată pe ce substrat se ridică. Cei mai de seamă intelectuali ai neamului, îngrămădiți acolo de asprimea istoriei, din restul Regatului evacuat, dar sperit și cu refugiați din pământurile iredente, erau martori ai dezastrului și nu-l puteau accepta. S'a petrecut

*) La împlinirea a cinci ani dela înființare, I. S. R. a hotărât, între altele, să publice în mai multe limbi un prospect, în care să se poată urmări istoricul, scopurile, faptele și perspectivele sale. Cred că o parte din acel prospect are să intereseze și pe cititorii „Societății de mâine“, mai ales că îl pot avea înaintea să fie dat publicității. Institutul Social Român e doar unul din cei mai de seamă pioneri dela noi ai societății de mâine! Mulți călcam în urmele lui.

N. A.

atunci în comunitatea lor aceeași revizuire de conștiință și s'au luat aceleași hotărâri pe care tocmai țara care mai ales le provoca le cunoscuse cu mai bine de un veac în urmă, în zilele napoleoniene. Trebuia pregătit un nou suflet și acesta ajutat, între hotarele strâmtate și Români împuținați, deocamdată să lege strâns ceea ce se destrăma, iar mai târziu să recâștige, poate, cât se pierduse, răsluiri și idealuri. Paguba din ordinea materială trebuia compensată și întrecută printr'un adaus din ordinea morală.

Astfel era atmosfera generală. În ea trăiau și oamenii, cunoscători în deosebi ai problemelor sociale, cari, după multe adunări și consfătuiri în jurul unui program de activitate în legătură cu preocupările lor, s'au oprit la formula Asociației pentru Studiul și Reforma Socială.

Iniințarea ei a fost adusă la cunoștință printr'un apel, care curând a trecut linia posturilor din Moldova-de-Jos și a ajuns la București, cu întâii întorși ai armistițiului. Economisti, sociologi sau oameni de practică socială rămași în teritoriul ocupat s'au grăbit să adere. Asociația a început să lucreze, la organizarea ei, deodată la Iași și la București.

După câtva timp, Asociația putea să-și așeze sediul în București și să strângă în jur pe toți membrii. La un an dela înființare, în Aprilie 1919, ea scotea întâiul număr din revista de cercetări, organ al său: „Arhiva pentru Știința și Reforma Socială“. În Decembrie 1919, trecând treptat la împlinirea deosebitelor intenții de început, încerca să dea viață unui „Institut Social Românesc“.

Acest Institut trebuia, în forma de atunci, să colecționeze materialul informativ pentru tot ce privește problemele sociale și politice din România și să stea la îndemâna atât a cercetătorilor și oamenilor de Stat, cât și a instituțiilor publice și particulare. El ur-

ma să fie alcătuit din cinci secții: bibliotecă, repertoriu bibliografic, desare pe chestiuni, colecții de documente și biuro de informații. Asociația înțelegea să-și continue activitatea alături și fără să se confunde cu el, dar sprijinindu-l din toate puterile, ca unul din instrumentele de lucru de care nu se putea lipsi. În felul acesta organizarea lui rămânea mai largă, și ca mijloace și ca oameni, decât cadrele unei asociații științifice. Aceasta în schimb îi pregătia, îi centraliza și îi pune în valoare materialul.

Institutul Social Român astfel gândit nu s'a putut realiza la acea dată. Asociația pentru Studiul și Reforma Socială a mai lucrat un an în vechea formă, până când adunarea generală ordinară dela 13 Februarie 1921, a hotărât ca așezământul, care se urmăria în afară de cadrele și numai cu colaborarea Asociației, să se facă în chiar marginile ei. Asociația s'a transformat în Institutul Social Român. Acelaș organism unia de rândul acesta în el cercetarea problemelor și instrumentul acelei cercetări.

Institutul Social Român și-a însușit, precizând și lărgind, scopurile Asociației pe care o înlocuise. Nu era numai o simplă schimbare de nume, ci realizarea unei prefaceri schițate în sânul Asociației încă mai de mult. Încercarea primă, de creare, fie și în afara ei, a unui „Institut Social Românesc“, nu era decât o manifestare a acelei prefaceri și o formulă, nedesăvârșită atunci, de rezolvare a ei. Împrejurările istorice și sociale mult deosebite de cele dela înființare, cu toate că data acestei înființări era atât de apropiată, o impuseseră.

Intuiția că lumea întreagă, și România în deosebi, intră în faza unor reforme fundamentale, pentru care trebuiau adunate la un loc sau stimulate priceperile și pregătită opinia publică, se dovedise exactă. Cadrul și condițiile în care acele reforme aveau să se pro-

ducă, ajunseseră însă, cel puțin pentru țară, în răstimp, altele. Generația care se aștepta, în nesiguranța războiului, la și mai grele încercări, se găsea deodată martoră, la sfârșitul lui, a împlinirii întregului ideal național românesc. Problema se complicase, dar și starea de spirit în care ea urma să fie cercetată era una nouă, de entuziasm și de optimism.

Ca o pildă a celeilalte stări de spirit, în care se născuse Asociația, e destul poate să se arate că în consfătuirile prealabile se propusese, și propunerea s'a discutat îndelung, ca nimeni să nu fie primit membru dacă e înoris într'un partid politic. Apelul ieșit din aceeaș atmosferă și care nu e numai un program, ci pe alocuri și un rechizitoriu, vădea o pornire asemenea, de idealism flagelant. Institutul nu mai cunoaște această nuanță afectivă și intră sobru în tiparele lui de laborator științific și de laborare obiectivă. Obiectivitatea căpătase acum un caracter mai larg. Institutului îi ajunge dacă membrii săi uită că sunt oameni politici în ședințele și în secțiile unde lucrează, tocmai pentru ca rezultatul activității lor acolo să aibă toată răspunderea pe care o dă nepărtinirea. Calitatea de om politic militant, de orice nuanță, nu putea fi, cu această condiție, o piedică la participare.

E deosebirea, în România, dintre începutul lui 1918 și începutul lui 1921 și poate dintre Iași unde se încheasă ideea și dintre Bucureștii de realități și realizări politice.

Încă din Aprilie 1919 putea să apară organul, pe atunci al Asociației pentru Studiul și Reforma Socială: „Arhiva pentru Știință și Reforma Socială”. Revista a fost îmbogățită și îmbunătățită treptat, atât în cuprins cât și ca tehnică, așa încât astăzi, ca organ al Institutului Social Român, ea poate sta cu cinste alături de marile reviste de științe sociale din orice țară înaintată. Acest fapt a găsit recunoaștere și în afară, prin colaborarea unor străluciți sociologi străini.

În studiile și contribuțiile legislative, documentare, bibliografice și de mișcarea ideilor, din Arhiva, s'au perindat în cei din urmă cinci ani, de atât de intense și hotărâtoare preocupări sociale, rodul meditației științifice a celor mai de seamă gânditori și propunerile de reformă ale celor mai experimentați din conducătorii serviciilor sau opiniei publice din România. În 24 de fascicule mari s'au tipărit peste 3600 de pagini de mare format, ceea ce dă, calculând tirajul, vre-o 7.000.000 de pagini de tipar. Nici o revistă română de știință nu poate să arate, în

acest timp, rezultate nici pe departe asemănătoare.

A doua categorie de publicații a fost inițiată încă dinaintea apariției „Arhivei”. Ea cuprindea contribuțiile cu caracter monografic ale membrilor și s'a numit Biblioteca Asociației pentru Studiul și Reforma Socială. Până în 1922, în anii de criză ai tiparului românesc, ieșiseră 16 numere, reprezentând aproximativ 15.000 de exemplare cu 50.000 de pagini de tipar. Câteva titluri arată care erau chestiunile tratate: Participarea la beneficii; Probleme de politică de bancă în România; Magistratura; Casele de pensii ale întreprinderilor particulare și asigurarea funcționarilor; Organizarea comerțului exterior în epoca de tranziție; Misiunea cooperativă din orașele noastre; Problema despăgubirilor de războiu; Refacerea economică a României; Reforme muncitorești; Reforma agrară în diferite ținuturi ale României; Măsuri financiare extraordinare.

Niciuna din preocupările mari ale vremii nu lipsește. Se văd și pe calea aceasta că noua instituție înțelegea să facă teorie numai în legătură cu trebuințele stringente ale societății în care se organizase. Institutul Social Român a continuat această activitate de Monografii cu lucrări, cum este aceea despre Istoricul Băncii Naționale.

Un alt mijloc, pe lângă publicații, de contribuire la răspândirea cunoștințelor sociale și care a fost cu puțință și a funcționat fără greș, tot mulțumită organizației muncii științifice din Institut, a fost acela al prelegerilor publice. Seria a cincea abia s'a încheiat. Ea a tratat în 18 conferințe, cam cât au cuprins și ceilalți ani problema Capitalismului în viața socială. Problemele cercetate până acum au fost în ordinea cronologică: Noua Constituție a României; Doctrinile partidelor politice; Politica externă a României; Viața socială a României după războiu; Capitalismul în viața socială. Fiecare serie de prelegeri iese într'un volum, cu anexe documentare sau de bibliografie trebuitoare. Cele dintâi trei au și apărut. Întâiul volum aduce, în anexă, textele noilor Constituții ale Statelor europene, iar cel de al treilea textul tratatelor, convențiilor și al materialului în legătură cu Societatea Națiunilor și cu problemele de politică externă ale României, ambele în limba franceză, pentru cât mai largă lor folosință. Adăul acesta e, atât prin clasificare cât și prin notele care-l însoțesc sau prin greutatea de descoperit în altă parte a unor piese, și în general prin imposibilitatea, chiar în publicații străine, de aflare a lor la un loc, o lucrare nu numai cu caracter de originalitate, dar,

prin obiect, fără pereche, cel puțin în literatura de acest gen din România. Ea reprezintă până acum aproape 1600 de pagini efective, cu un număr general de pagini de tipar de aproape 2.500.000. Publicațiile de tot felul ale Institutului sumează astfel cam 6300 de pagini și în cifre de tiraj cam 11.000.000 de pagini de tipar. Ținând seama de răspândire, cel puțin o jumătate din aceste pagini au ajuns în mâinile cetitorilor. Celelalte sunt în circulație. Multe din lucrări sunt azi epuizate.

Conferințele au realizat multe idei pe care le avea Institutul, despre felul și scopul contactului direct cu publicul, al unor oameni de cercetări științifice strănși într'o colectivitate de lucru.

Ele au alcătuit prin regularitatea și seriozitatea lor o adevărată academie de științe sociale, cu ședințe publice. Peste 60.000 de ascultători au luat până azi parte la ele.

Altă formă de manifestare a Institutului trebuia să fie propunerile practice pentru înfăptuirea operii de politică socială în România, și, în întâiul rând, proiectele de legi. Pentru că în privința posibilității și oportunității alcătuirii unui proiect de lege, care în acelaș timp să reprezinte vederile Institutului și să fie ieșit din secții cu specialiști de concepții sociale și politice deosebite, s'a născut controversă, ca să se înțeleagă activitatea dela acest capitol e nevoie ca el să fie privit sub trei înfățișări ale lui. Întâia, aceea propriu zisă a proiectului de lege. Așa, de pildă, întâia lege de politică socială în România întregită și cu care debuta nou înființatul Minister al Muncii, a folosit cu oarecare schimbări un anteproiect rezultat din debaterile secției de politică socială a Asociației pentru Știință și Reforma Socială. Prin adresa No. 115. din 1 Iunie 1920 Ministerul cerea președintelui Asociației să pună în discuția secțiilor juridică și de politică socială proiectul de lege amintit, în forma în care fusese propus parlamentului, și să-i împărtășească observațiile făcute.

Între mijloacele pentru ajungerea scopurilor lui, Institutul are prevăzută și acordarea de premii pentru lucrări anume propuse de comitet.

Întâia fixare de premiu a fost făcută cu puțință de donația de 80.000 de lei a unui membru, din al cărei venit urma să se dea anual un premiu indivizibil de 4000 lei celei mai bune lucrări originale asupra oricărei chestiuni din domeniul economiei industriale în România. Premiul se chiamă „Mihail Manoilescu”, după numele înființatorului.

Al doilea premiu a luat naștere prin donația d-nei Elena Râmnicenau, membră în secția de studii feminine, ca leagătura universală a averii rămasă în urma morții Bucurei Dumbravă (Fanny Seculici), fostă membră a aceleiaș secții. Acest premiu, care se cheamă „Bucura Dumbravă“, se dă anual, în Ianuarie, pentru o lucrare cu subiect de etică generală, și e în sumă de 20.000 de lei.

Institutul a urmărit apoi, încă dela început, să înființeze: 1) o bibliotecă de publicații române și străine asupra chestiunilor sociale; 2) o colecție arhivară cu material informativ de orice natură, cu bibliografie, dosare pe chestiuni și 3) un oficiu de informații.

În toate celelalte întreprinderi, în care era vorba de inițiativă și muncă științifică, Institutul a ajuns la realizări apreciabile. Organizarea lui și răvna membrilor îi erau dejuns. Pentru orice ar fi cerut însă prea mari jertfe bănești și depășia, ca cerc de aplicare, activitatea propriu zisă a membrilor, Institutul era, și mai e osândit, la mai slabe realizări. Fondurile pe care le are la îndemână sunt alcătuite din cotizațiile membrilor și din foarte puține și destul de modeste subvenții ale unor instituții particulare. În unii ani, dacă se amintește la acest capitol Banca Națională, lista s'a încheiat.

Deaceia biblioteca a trebuit să rămână la mai puțin de 3000 de volume și, cu toate că încă din 1921 ea a fost pusă în valoare prin deschiderea unei săli publice de lectură, cu peste 100 de reviste de specialitate și ziare, de aprovizionat s'a aprovizionat din ce în ce mai greu. Și aici au fost de mare ajutor, pe lângă unele schimburi cu publicații străine similare cu ale Institutului, donațiile binevoitoare ale unor membri. D-na L. Grecianu dă de pildă anual, în amintirea soțului său, Paul Grecianu, fost membru al Institutului și întâiul director al bibliotecii, o sumă de 2000 franci francezi pentru cumpărare de cărți și reviste de specialitate străine.

În schimb, colecția arhivară și oficiul de informații, care cereau pe lângă eforturile și cheltuielile care creează și întrețin o bibliotecă, și un personal pregătit, costisitor, sunt și astăzi dezerdate așteptând zile mai fericite.

În acești ani dintâi Institutul a inițiat lucrări în toate domeniile pe care și le-a hotărât dela început ca intrând în preocupările lui. Ele l-au dus înaintea unei situații care are caracterele unei crize. Iată în ce înțeles.

Activitatea propriu zis științifică a membrilor a dat rezultatele foarte îmbucurătoare amintite. Odată produse

ele depășeau însă cadrul firește restrâns al unei asociații de cercetare, mândră numai pe organizarea proprie, cu desăvârșire originală, și pe autonomia și deci obiectivitatea ei, fără nicio îngădire. Resfrângerea în societate și legăturile făcute numaidecât între cercul restrâns al Institutului și ceea ce se găsea în afară de el au dat la iveală lipsuri care erau tocmai ale rostului acestuia nou și sporit. Mijloacele pentru înlăturarea lor nu mai stăteau în mâna Institutului.

Biblioteca, împreună cu anexele ei, materialul documentar și bibliografic, se dovedea cu totul neîndestulătoare. Desvoltarea și folosirea acelei biblioteci cerea un local încăpător și un personal numeros și pregătit. Ea nu mai putea fi, ca în întâiele vremuri, numai a membrilor Institutului și a câtorva interesați și studiosi primiți ca oaspeți, ci trebuia să stea la îndemâna tuturor persoanelor cu o sarcină oficială sau simpli particulari, care conlucrează în orice fel la pregătirea, facerea sau aplicarea legilor și cercetează din orice alt scop problemele sociale și politice.

Manifestările publice ale Institutului, fie că aveau forma de publicații, fie pe ceea ce conferințe, se găseau și ele stânjenite. Organul periodic trebuia mărginit la proporții din ce în ce mai restrânse, pe când manuscrise de mare valoare documentară trebuiau să fie ținute în sertare. Conferențieri de mare vază din străinătate, doritori să-și dea contribuția la prelegerile publice și să strângă legături de drept pe această cale cu tânăra știință socială română, nu puteau fi aduși, din motive asemănătoare și lesne de priceput.

Sporirea vieții însăși a secțiilor cu biourouri de lucru permanent sau cu săli de întrunire totdeauna la dispoziție, era și ea oprită în loc. Cercul de activitate se lărgia dela sine, inițiativele se căutau și se înmănușiau, dar posibilitățile materiale se păstrau tot cele de demult, acum cu totul inferioare.

Institutul Social Român, ca să-și împlinească menirea și să poată sta cu cinste, pentru el și pentru țară, alături de așezăminte asemenea din străinătate, cu care este egal până astăzi numai în seriozitatea metodei și a rezultatelor științifice, trebuie să-și aibă localul propriu, organizat ca un laborator de cercetări sociale, și un buget stabil, care să asigure săvârșirea și popularizarea acelor cercetări. Altminteri perspectivele de eficacitate spre viața universitară și spre viața publică și de Stat s'ar închide, iar Institutul ar trebui să se întoarcă la forma lui primitivă de asociație.

Pe vre-o cale sau alta, Institutul e însă încredințat că cele două condiții

de existență îi vor fi date. Statul sau instituții în măsură s'o facă îl vor ajuta. Va lucra pentru el, mai mult decât orice altceva, avântul însuși luat de științele sociale care nu s'au bucurat până acum la noi — și poate nu numai la noi — de toată atenția cuvenită. Această atenție începe să se desștepte însă, și odată cu ea și interesul pentru Institutul Social Român, care le cultivă și le promovează. Ceea ce le-a dat el, când aproape nimeni la noi nu le recunoștea, științele sociale îi vor întoarce, azi când, datorită lui, au ajuns preocuparea, obiectul de discuție sau disciplina urmărită cu nădejde, nu numai a specialiștilor.

Emanoil Bucuța

Cronică mărunță

— La Geneva s'a întrunit adunarea generală a Federației Internaționale a ziarștilor, constituită în 12 Iunie trecut la Paris, cu scopul să apere interesele materiale și morale precum și demnitatea profesională a ziarștilor. La această Federație au aderat până acum Asociațiile naționale de presă din Franța, Polonia, România, Cehoslovacia, Jugoslavia, Germania, Austria, Bulgaria, Finlanda, Italia și Elveția.

— Miercuri în 6 Oct. s'a deschis stagiunea operii române din localitate cu reluarea operii lui Bizet: „Carmen“. În rolul lui Don Jose a debutat d. Assat Assaturian.

— Se anunță pe întâiele zile ale lunii Noemvrie un concert aici în Cluj al tenorului cu renume mondial acum, Traian Grozăvescu, care dela Opera noastră și-a început sborul spre glorioasa-i carieră de cântăreț.

— Duminecă în 3 Oct. s'a ținut în sala mică a prefecturii județului Cluj adunarea invalizilor de războiu din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, prezidată de d. general Vlad. Întăia lor cerere este o lege prin care să se egaleze penziile ofițerilor invalizi cu soldelile ofițerilor activi, iar penziile gradelor inferioare să fie solda respectivă, plus alocația de hrană zilnică în bani, ce se dă soldatului în serviciul activ.

— Ziarul „România Nouă“ din Chișinău, de sub direcția d-lui prof. Onisifor Ghibu, a apărut la nr. 100 cu articole speciale scrise de toți colaboratorii lui, în cea mai mare parte basarabeni, cari fac dovada cea mai convingătoare despre noua stare de spirit ce domnește în provincia dintre Prut și Nistru în urma acțiunii duse de acest ziar dela apariția lui. În acelaș număr de ziar se găsește expresia bucuriei simțite de basarabeni în urma acțiunii culturale săvârșită de „Astra“ în Basarabia, prin împuternicitul ei, acelaș prof. Ghibu.

— În 29 Septemvrie d-ra Pussi Bădescu, soprana legeră dela Opera populară din Viena, a dat un concert la Teatrul Național din loc. Vom reveni în numărul viitor.

Educația poporului

Necesitățile sociale interne ale poporului, și mai ales necesitățile unității de cultură, fac ca să se impună o cultură populară minimă dar unică, pentru a nu se mai naște prea mari deosebiri sociale, între păturile aceluiaș popor. Invățământul fiind unul din cele mai desăvârșite instrumente de progres, nu poate fi restrâns la câteva școli în care, o elită privilegiată și puțin numeroasă, să vie să-și îmbogățească cunoștințele, ci pus în chip larg la îndemâna tuturor, ca fiecare să poată căpăta gradul de cultură pe care îl dorește. Și aceasta din două puncte de vedere. Întâi, fiindcă în înțelesul democratic de astăzi al Statului, toți oamenii sunt egali și au drepturi egale în fața dreptului de dezvoltare a calităților personale; apoi, fiindcă, toți cetățenii luând, mai mult sau mai puțin, parte la conducerea Statului, trebuie să aibă la îndemână un minimum de cultură comună și posibilitatea de dezvoltare personală ulterioară, astfel ca fiecare să fie în stare să puie în slujba Statului însușirile sale, capacitatea și activitatea sa, cu cât mai mult folos. Aci deci nu este numai o chestiune de dreptate socială, ci de un interes fundamental al societății, deoarece valoarea societății depinde în mare măsură de valoarea intelectuală, economică și morală a membrilor ei.

Însă școlile pe care Statul, ajutat cât de larg de inițiativa privată, le va pune la îndemâna poporului nu vor fi niciodată suficiente. Școala este și va rămâne o cale privilegiată de cultură și de care nu se poate folosi oricine, ea, poate, niciodată nu va putea fi deschisă poporului întreg. Statul, până acum, nu poate să puie în chip larg la îndemâna poporului întreg decât prima treaptă a învățământului, școala primară elementară, în care fiecare să poată căpăta măcar cunoștințele elementare necesare oricărei culturi.

Dar, minimum necesar de cultură comună poate fi absolvirea școlii primare?

Școala primară are de scop, în primul rând, să puie la îndemâna copilului elementele necesare oricărui învățământ: citirea, scrierea și socotirea.

În afară de aceasta însă, școala primară are menirea să desvolte gustul de învățtură și să pregătească educația ulterioară, care trebuie să fie totdeauna egal posibilă, egal deschisă tuturor.

Acțiunea școlii primare astfel concepută, are loc între vârstele 7 și 11 ani, și se termină la o vârstă destul de fragedă a copilăriei.

De altă parte, societatea pretinde ca membrii ei să posedă:

1. o cât mai mare cantitate de cultură comună;

2. o întreită educație: morală, economică și cetățenească.

Minimum de cultură comună ar fi obținerea unui număr de cunoștințe elementare și a unei aptitudini de înțelegere a ideilor și condițiilor tehnice și intelectuale obișnuite. Cu alte cuvinte, o educație intelectuală generală, nespecializată, întemeiată pe știință.

Educația morală ar avea de scop formarea caracterelor, transformarea copiilor în oameni morali, cinstiți, cu un cuvânt oameni întregi la suflet.

Educația economică ar avea de scop pregătirea indivizilor pentru lupta economică, atât în ce privește raporturile grupelor sociale între ele, cât și raporturile între indivizi și societate, sau acele dintre indivizi și indivizi, această educație, firește în legătură cu profesiunea fiecăruia.

Educația cetățenească, în sfârșit, ar fi cunoașterea drepturilor și datorțiilor cetățenești, legilor și raporturilor sociale.

Din compararea rostului învățământului primar, cu necesitățile societății, se vede că acest învățământ este necesar, dar nu este suficient, acest învățământ pentru a-și ajunge menirea lui socială trebuie întregit.

Pentru educația intelectuală este trebuință încă de o serie de ani în care știința să fie baza educației. Această întregire a învățământului poate fi făcută cu folos până la vârsta de 14 ani. Aci și-ar avea locul discuția dintre acei cari susțin gimnaziul, și acei cari susțin școlile primare superioare, generale sau specializate, industriale sau comerciale, școlile medii, școlile complementare, — dar noi nu ne ocupăm acum de aceasta.

În ce privește educația morală, dacă ea poate fi începută chiar în școala primară, și continuată în gimnaziul sau școlile primare superioare, nu poate fi cu succes terminată de cât după vârsta de 14 ani, când adolescentul începe să înțeleagă rostul unei educații morale.

Acelaș lucru se poate spune și de educațiile economice sau cetățenești, și anume, că ele nu pot fi făcute cu folos decât după vârsta de 14 ani, în trei sau patru ani de învățtură. Numai de la vârsta de 14 ani adolescentul poate să înțeleagă cu adevărat relațiile economice și cetățenești, raporturile cu adevărat sociale, deși cunoștințele pre-

gătitoare le putea primi, și până la această vârstă.

De aci se deduce că școala primară nu satisface prin ea însăși necesitățile de învățământ ale poporului și nu poate fi socotit ca un minim necesar de cultură comună. Dacă ne-am limita în învățământul primar, la scriere, citire și socotire, firește că, dând în mâna copilului aceste scule elementare, el va putea mai târziu să capete cunoștințele de care va avea nevoie în viață, dar aceste cunoștințe elementare nu sunt suficiente unui om pentru a rămâne la ele; adică, școala primară nu este un învățământ complet.

Pentru răspândirea culturai în mase, nu sunt suficienți numai patru ani de școală primară, ca astfel la 11 ani copilul să fi lăsat în afară de orice educație. Potrivit noii legi pentru învățământul primar, obligația învățământului se întinde până la vârsta de 16 ani, cel puțin. Cu toate că această măsură nu se aplică imediat ci peste 5 ani, totuși ea este un pas important în democratizarea școlii. Și aceasta pentru mai multe puncte de vedere. Dintre absolvenții școlilor primare, o mică minoritate urmează o școală mai superioară, învățământul se oprește pentru majoritatea populației la 11 ani. Până la această vârstă copilul nu poate căpăta o sificientă educație. La absolvirea școlii primare, copilul lăsat liber de orice călăuză sau control, și neîndemnat de părinți, bucuroși de altfel că au un ajutor acasă, el nu numai că nu-și completează educația, dar chiar uită și bunele precepte pe care le-a învățat la școală și bunele deprinderi pe care le-a căpătat în primii patru ani de școală. Contactul rău și influența străzii vin să desăvârșească distrugerea sentimentelor bune, iar obiceiurile rele vin să înlocuiască pe cele bune, ideile greșite pe cele sănătoase. Gustul de cetit apoi, se pierde. Astfel că influența școlii primare rămâne aproape nulă.

În sfârșit din cauză că școala dă prea de timpuriu drumul copiilor și fiindcă părinții nu pot să-i dea într-o școală mai superioară sau să-i ție acasă fără să facă nimic, unde de altfel în nelucrarea se lenevesc și în tovărășia copiilor răi se pierd, sunt nevoiți să-i dea, în oraș, la mizerii, și de aci practica nenorocită ca dela vârsta fragedă de 11 ani, copiii să fie supuși, în chip normal, la munci grele care le periclitează viața și sănătatea.

Prin urmare, educația populară suferă o pierdere imensă prin aceea că majoritatea copiilor rămân prea de timpuriu în afară de educația școlară. La noi chiar, mulți copii părăsesc școa-

la primară înainte de a o isprăvi, dar chiar dacă nu ar fi astfel totuși lăsând pe copil în afară de orice educație dela vârsta de 11 ani, nu am greșit când am spus că învățământul primar este chiar zădarnic. Dela 11 ani până la 20 ani când tânărul intră în armată, în 9—10 ani de zile a avut timpul să uite totul, să uite ce a învățat, chiar a ceti și scrie, să capete destule, deprinderi rele, care să întunece pe acele pe care le-a căpătat în școală să fie în aceeaș

stare morală și intelectuală ca și aceia cari nu au învățat în școală.

Noua lege a învățământului primar întinde obligativitatea școlii până la vârsta de 18 ani, între 16 și 18 ani organizând școli de adulți, însă aceasta nu privește pe absolvenții primelor 4 clase primare.

Măsura este vădit neîndestulătoare și nu se poate rămâne la ea.

N. Ghiulea

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

Congresul internațional de Botanică din Ithaca, S. U. A.

(Dela reprezentantul nostru special)

Este greu să precizezi pe hârtie sentimentele ce te cuprind, când ești în drum spre America, pentru a participa la marele sobor internațional de știință botanică, în calitate de unicul reprezentant al unei națiuni întregi.

Te gândești la numeroasele probleme de importanță fundamentală, care vor fi expuse aci de cei mai consacrați cercetători din lume, după 16 ani de întrerupere complectă a relațiilor internaționale, căpătând poate o soluție mulțumitoare. Cu sfială te pregătești să expui în fața atâtor somități rezultatele cercetărilor proprii, contribuții la progresul universal al științei ce reprezintă, știind bine, că păsești în fața lumii nu ca un izolat, în numele tău propriu, ci reprezentând o universitate și o națiune, pe care vrei să o faci cunoscută în concertul internațional al botaniștilor.

Traversezi Cehoslovacia, cu vigoarul popor ce realizează progrese atât de remarcabile în preajma noastră, te oprești în Viena atât de bogată în comori științifice, păstrând și acum tradiția muncii perseverente și solide. Admiri pe urmă peisajele impunătoare ale Elveției, în care se muncește atât de intensiv pe terenul botanic, încât se creiază și acum directive și școli noi, care se impun în lumea botanică. Parisul răsfățat în belșugul artei și științei, te reține câteva zile în colecțiile botanice fără păreche de bogate. Urmează o lungă pribegie peste apele înfinse ale oceanului, unde nici un fel de distracție și confort nu-ți poate suprima sentimentul nesiguranței, nostalgia și plictiseala. New Yorkul te isbește cu sgomotul infernal ce se desprinde din hidoasele colosuri de clădiri lipsite de orice estetică, din străduțele și parcurile-i murdare și te mutumește numai când isbutești să te refugiezi în

sanctuarele botanice din New York Botanical Garden, din grădina botanică din Brooklyn și Thompson Institution pentru cercetări fiziologice din apropierea orașului.

După o călătorie de 7 ore cu trenurile confortabile sosești la Ithaca în statul New-York. Te isbește faptul, că te afli într-o gară neînsemnată, ca la Aiud spre pildă. Ești primit însă de comitetul aranșator, de profesorii și studenții din localitate care te transportă în republica universitară, unde se ține congresul, în „Campus“-ul Universității Cornell, cunoscută în lumea întreagă, ce lucrează în colțul acesta pitoresc și patriarhal atât de intensiv pentru progresul științei.

A avut o fericită inspirație Cornell, când a întemeiat această universitate pe colinele ce împrejmuiesc întinsul lac Cayuga, ferite de suflul dușmănos și arzător al „bismis“-ului american. Unul după altul au răsărit aci institutele universitare, destinate învățământului și cercetărilor, până ce în curs de 60 ani s'a născut complexul de astăzi al Campusului universitar, de un pitoresc armonios și de o muncă culturală ordonată, cum puține se mai găsesc în America. Localnicii încă sunt mândri de această creațiune americană, isvorită din spiritul de jertfă al mecenatilor. Ne arată în fuga automobilului bibliotecă centrală, Facultatea de litere, Colegiul de drept, minunatul institut de chimie, conducându-ne la centrul social al congresului, la cartierul principal din noua clădire „Willard Straight Hall“, — și aceasta opera unui mecenat, zidită în amintirea fiului său mort pe câmpul de luptă, — cuprinzând dela restaurant și săli de lectură până la teatrul tot ce ține de confortul unei vieți universitare și nevoile unui intelectual adevărat.

Ziua întâi se petrece cu înregistrarea. Rând pe rând apar cei aproape 900 congresiști, reprezentanți a 30 națiuni, printre cari curând se desprind leaderii botanice: Chodat și Briquet din Elveția, secondați de fitosociologul Rübél, geneticistul Lehmann din Tübingen și Mez din Königsberg, Wettstein din Austria, Ostenfeld din Copenhaga, Rendle din Anglia, Nemeș din Cehoslovacia, Cowles, Chamberlain etc. din Statele Unite. Este atât de cordială întâlnirea cu atâția corespondenți din toate statele, care te cunosc după nume și lucrări și sunt bucuroși să te cunoască personal. Conversația se leagă ușor, căci există un punct de mănecare, comun, amintirea unei opere științifice înfăptuite în colaborare, o corespondență de interes comun, deci cel mai prețios lucru, care poate lega pe doi oameni de știință.

Tot atât de plăcută este cunoștința ce o faci cu numeroșii vecini din Cehoslovacia, Polonia, Jugoslavia, Rusia (Ungaria și Bulgaria nu au reprezentanți), cu austriaci, elvețieni și germani. Este și limba franceză sau germană pe care o vorbești mai ușor decât engleza-americană, — limba care de altfel este a tot stăpânitoare aci — care te apropie de vecinii europeni. Și poate chiar aceste cunoștințe și legături de cunoștință personală să fie unele din rezultatele cele mai prețioase ale convenirilor internaționale de proporții gigantice ale acestui congres. Francezii sunt absenți. Toată lumea comentează iritată acest lucru. Americanii sunt aplicați să-i atribuie un caracter politic demonstrativ. Noi îi linișțim pe simpaticii noștri gazde și arătăm dificultățile financiare prin care trec cele mai multe state europene, în frunte cu Franța tuturor jertfelor, suferințelor de martir și neîndreptăților cunoscute.

După deschiderea solemnă a congresului în amfiteatrul uriaș al Bailey Hall-ului, cu adrese omagiale din partea prezidentului Universității, L. Farland și a d-lui W. M. Jardine, secretarul Agriculturii al Statelor Unite, congresul lucrează în 14 secțiuni timp de 6 zile, ca o expresie a specializării dușă la extrem de americani și în paguba unității, care totuși ar fi trebuit să iase mai mult în relief din munca întregii adunări. Este cu totul imposibil să dai măcar titlul comunicărilor și discuțiilor mai interesante din mormanul imens al comunicărilor dela acest congres. Importanța lor științifică se va vedea de altfel mai clar după ce vor apare dările de seamă oficiale voluminoase. Indic aci pentru cei inițiați în tainele botanice numai câteva

din problemele care au preocupat pe cercetătorii întruniți la congres: Foto-periodismul, studiat de ruși; Stimulanți de celule și semințe, studiați de Popoff; discuție asupra „mosaic-diases” ce pasionează atât de mult pe patologii americani. În secțiunea taxonomică s'au făcut comunicări asupra bazelor naturale ale unităților taxonomice, s'a pus însă în discuție și chestiunea pasionantă a nomenclaturii botanice, care a fost discutată în ședințele de după cină ale secțiunilor taxonomice, ecologice și morfologice reunite. Intențiunea unor sistematicieni americani și engleji, de a modifica legile nomenclaturii botanice, stabilite prin acord internațional la Congresul din 1905 (Viena) și 1910 (Paris), a eșuat. S'a decis să se studieze printr'o comisie specială această chestiune până la proximal Congres internațional de Botanică, ce se va ține la 1930 la Londra. — Secțiunea ecologică s'a ocupat de problemele fitosociologice de importanță fundamentală: noțiunea comunităților sau tovărășiilor de plante, succesiunea și climaxul. A fost combătut individualismul lui Gleason și dogmatismul lui Du Rietz, apropiindu-se mult concepțiile școlii elvețiene, americane și scandinave. În această secțiune a prezentat contribuțiile sale la problema florelor insulare scriitorul acestor informații (în engleză și germană), fiind apreciat — i-s'a părut — favorabil de fitosociologii cei mai remarcabili ai lumii care au asistat. O a doua comunicare, — ilustrată și ea cu numeroase vederi proiectate — a făcut același, vorbind despre importanța botanică a „Protecțiunii naturii” în România.

O comunicare ce a atras multă lume din toate secțiunile, a fost aceea a d-lui Mez din Königsberg, care a prezentat arborele său filogenetic, construit în baza cercetărilor serologice, executate de colaboratorii săi. În aceeași ședință și-au exprimat nedumeririle lor asupra unor puncte din complexul acestor rezultate Wettstein (Viena) și Chodat (Geneva). Acesta a vorbit franțuzește, ca un adevărat corb alb. A fost în genere bătător la ochi cât de mult teren a pierdut limba franceză în domeniul botanicii și cât de puțini înțeleg măcar cât de cât franțuzește în popoul acesta de americani și noroade ce vorbesc limba engleză, stălcită în fel și formă, care se răspândește însă cutropitor peste toate continentele și țările, ca apele mari, eșite din albie.

Chiar și foarte numeroasa delegație rusească vorbea englezește, precum se învață și în țara sovietelor mult această limbă. Vechea lor dragoste pentru franceză a biruit însă, când în lungi

conversații particulare am putut stabili relații cordiale între Grădina botanică din Leningrad, și a noastră, trăind cu Maximov, Lubimenko și Izacenko, care stau în fruntea celui mai mare stat major botanic din lume.

Congresul botanic a avut și o expoziție anexă, unde au stârnit interes general multe obiecte ilustrând rezultatele miraculoase ale geneticii și isbitoarele rezultate referitor la recunoașterea pe cale biochimică a diferențelor dintre sexe la plante, după metodele lui Mañoilov, expuse de A. F. Blakeslee și S. Satina. Multă lume s'a interesat de noul arbore filogenetic expus de autorul acestor șire, precum și de „Flora Romaniae exsiccata” și de frumosele fotografii cu vederi din noua grădină botanică din Cluj, care — după constatările făcute în acest lung voiaj — nu este printre cele din urmă grădini botanice mari din lume.

O parte întregitoare a Congresului au fost excursiunile organizate de di-

feritele secțiunii, deși timpul ploios dominant aci nu le-a favorizat.

Au fost însă acestea o rară ocaziune pentru europenii veniți aci în număr de peste 150, de a cunoaște flora și vegetația acestei imense țări precum și instituturile de cercetări din domeniul aplicațiilor botanice la agricultură, horticultură etc.

Deosebit interes a prezentat pentru 20 europeni — printre care și corespondentul subsemnat — excursia fitogeografică în vestul continentului și în câteva parcuri naționale (Yellowstone și Rocky-Mountains).

Descrierea acestor drumuri de suferință, muncă și cheltuieli, — nu plăceri cum își închipue poate unii —, iese din cadrul acestui articol, care a dat o icoană fugitivă numai despre al patrulea și cel mai mare congres botanic internațional.

Dr. Al. Borza,
prof. univ., directorul Inst.
Botanic Cluj

POLITICA EXTERNĂ

Adunarea dela Geneva

Activitatea desfășurată de data aceasta, în Adunarea a șaptea a Societății Națiunilor, a fost încoronată de succes, cu toate temerile firești pe care le îndreptățeau dificultățile multiple decurgând din faptul admiterii Germaniei și a modificării compoziției Consiliului prin sporirea numărului de scaune permanente dela 4 la 5. Cititorii acestei reviste știu ce s'a petrecut la Adunarea extraordinară din Martie a. c. când, din cauza neînțelegerilor asupra modificării compoziției Consiliului și a cererilor stăruitor formulate de Spania, Brazilia și Polonia de a obține, fiecare, câte un loc permanent, în forul conducător dela Geneva, odată cu Germania, nu s'a putut ajunge la nici un rezultat.

Criza latentă prin care trecea organismul Societății Națiunilor din cauza neputinții de a rezolva, în chip satisfăcător pentru micile State, unele conflicte internaționale, precum a fost, de pildă, acela dintre Italia și Grecia izbucnit din cauza asasinării gen. Telini pe teritoriul grecesc, — ca și criza vădită rezultând din lipsa lui de perfectă universalitate, prin faptul absenței a trei mari puteri mondiale, Statele Unite, Rusia și Germania (fără a mai socoti Turcia) — făceau să dăinuiască grave temeri asupra dezvoltării viitoare și chiar asupra viabilității sale.

Din fericire, optimismul robust al d-lui Briand, președinte de consiliu și

ministru de externe al Franței, susținut de colaborarea leală a d-lui Chamberlain, ministrul de externe englez, și de devotamentul pentru cauza păcii și a consolidării europene manifestat în răstimpul acesta de d-nii Mussolini, premierul italian, și dr. Stressemann, ministrul de externe german, au contribuit la salvarea Societății Națiunilor, am putea spune la reconstituirea ei pe temeiuri mai solide încă decât până astăzi.

Ca Români, iubitori ai păcii și reconcilierii internaționale și partizani neînduplecați ai consolidării noii ordine mondiale, nu putem decât să ne bucurăm de rezultatele obținute la ultima Adunare dela Geneva.

Pe scurt, aceste rezultate sunt:

Admiterea Germaniei și pactul dela Locarno.

Cu unanimitatea celor 48 voturi reprezentând voința a 48 State membre (printre ai căror delegați se aflau 15 miniștri de externe) Germania a fost primită atât în Societatea Națiunilor cât și în Consiliul la locul permanent ce i-se cuvenea incontestabil, ca mare putere, alături de celelalte patru mari puteri care au dela început asemenea locuri: Anglia, Franța, Italia și Japonia.

Discursurile rostite cu acest prilej de factorii hotărâtori ai evenimentului

și purtătorii de cuvânt ai celor două mari națiuni europene, care domină politica vechiului continent, d-nii A. Briand și dr. Stressemann, au răsunat în sala Reformei dela Geneva ca trâmbița anunțătoare de vremuri noi și mai bune pentru biata omenire însângerată și îngândurată de viitorul ei.

Folosind acea uluitoare elocvență galică, proprie națiunii și limbei franceze, d. A. Briand a găsit, în discursul său, formule și fraze într'adevăr emoționante nu numai pentru cei prezenți la istorica ședință a S. N., dar pentru întreaga omenire care a putut să le asculte prin radiofonie ori să le citească în ziarele de pe toată suprafața globului. Căci nu trebuie perdut din vedere că la frumusețea frazelor, la elocvența și adâncul înțeles al cuvintelor ce se rostesc în sala Reformei din Geneva, se adaugă, totdeauna, ecoul formidabil multiplicat prin mijloacele extraordinare ale tehnicii moderne al tuturor celor ce se discută dela tribuna uriașă a Societății Națiunilor ridicată simbolic așa de sus încât să fie văzută, urmărită și ascultată de întreaga omenire.

În rezumat, d. Briand a spus că după ce Franța și Germania s'au măsurat de atâtea ori, în decursul veacurilor, pe câmpiile de bătae, acoperindu-se, totdeauna, de glorie prin voința, energia și curajul luptătorilor respectivi, — iată că, în sfârșit, a sunat ceasul împăcării definitive când ambele popoare își făgăduesc să nu se mai însângereze reciproc, convinse fiind că pot tot așa de bine, cu egal eroism și cu mai mare glorie să se ia la întrecere pe căile păcii și ale luptei pentru civilizația și progresul omenirii.

În numele Germaniei, a răspuns prin cuvinte ponderate și, par'că, pline de rezervă, proprii firii poporului german, d. Dr. Stressemann asigurând că aduce, la Geneva, voința cinstită a patriei sale de a colabora la opera de pace a Societății Națiunilor. Și ca o dovadă despre această voință, ca un gaj anticipat de bune intențiuni pentru înlăturarea bănelilor îndreptățite din trecutului apropiat, ministrul de afaceri străine germane a menționat inițiativa Germaniei de pe urma căreia s'a ajuns la pactul dela Locarno, precum și faptul de a fi încheiat tratate de arbitraj obligatoriu cu aproape toate popoarele vecine (Belgia, Franța, Cehoslovacia și Polonia).

Notăm că solemnitatea simbolică și istorică a reconcilierii franco-germane în sânul Societății Națiunilor, prin discursurile rostite de d-nii Briand și dr. Stressemann, a fost completată și desăvârșită prin faptul că ședința însăși era prezidată în acel moment de d.

Nincoici, ministrul de afaceri străine al regatului sârbo-croato-sloven și reprezentantul acelei Serbii, mici dar viteze, pe care ofensiva concentrată germano-bulgară, din toamna anului 1915, voise s'o șteargă de pe harta lumii potrivit cuvântului de ordine al Kaizerului Wilhelm II pornit dela Berlin.

Consecința imediată a aditerii Germaniei a fost intrarea în vigoare a pactului dela Locarno, potrivit articolului respectiv 10 *) prin îndeplinirea formalităților necesare de depunere a tratatelor, încheiate anul trecut, la secretariatul Societății Națiunilor.

Pentru cititorii noștri, cari cunosc în mod amănunțit, din articolele publicate la timpul oportun, cuprinsul tratatelor semnate la Locarno, este evidentă importanța covârșitoare a aditerii Germaniei în S. N. precum și aceea a intrării în vigoare a așa zisului „pact dela Locarno“.

Reconstituirea Consiliului

Un al doilea rezultat important obținut de Adunarea a șaptea a S. N. a fost acordul pentru reformarea compoziției Consiliului.

Problema nu era nici așa de ușoară și nici lipsită de importanță dacă ținem seamă de faptul că în chestiunile de fond, conform pactului, atât Adunarea cât și Consiliul trebuie să ia hotărâri *cu unanimitate* pentru ca aceste hotărâri să aibă o valoare obligatorie și opozabilă tuturor membrilor.

În această privință, opoziția neînduplecată a celor cari reclamau, în sesiunea extraordinară de Martie, câte un loc permanent în Consiliu a făcut cu neputință orice rezultat pozitiv al Adunării de atunci și aceiași opoziție a avut acum drept consecință retragerea formală a Braziliei din S. N. prin notificarea preavizului de retragere valabil după doi ani, ca și retragerea oarecum tacită a Spaniei care n'a mai candidat pentru un loc în Consiliu.

Netăgăduit că venirea Germaniei printre membrii organismului dela Geneva compensează larg aceste retrageri, — totuși evenimentul însemnează și o pierdere simțitoare pentru Societatea Națiunilor cât timp mai rămân încă afară din cuprinsul ei atâtea State importante.

În sfârșit, se cuvine să notăm că dintre cei cari reclamau loc permanent în Consiliu Polonia a făcut dovada unui larg spirit de împăciuire mulțumindu-se cu obținerea unui loc semi-permanent pe 3 ani și cu facultatea

*) Care spune formal: „Tratatul de față vor intra în vigoare de îndată ce toate ratificările vor fi fost depuse și Germania va fi devenit membră a Societății Națiunilor.“

specială a realegerii după trecerea acestui răstimp.

Când vorbim despre modificarea compoziției Consiliului trebuie să spunem că ea privește mai ales locurile nepermanente și, prin urmare, dependente de votul Adunării potrivit principiilor democrației electorale moderne. Ultima modificare admisă însemnează incontestabil un succes moral pentru Statele „mici“ față de cele „mari“ în sânul Consiliului și a Adunării.

Intr'adevăr, pactul, în forma lui inițială așa cum a eșit și a fost admis după debaterile dela Hotel Grillon (Paris), prevedea că în compoziția Consiliului aveau să intre 9 membri dintre cari 5 la locuri permanente *de drept*, independente de votul Adunării, iar 4 *aleși* de această Adunare în fiecare an cu majoritatea necesară. De fapt, majoritatea în Consiliu o aveau marile puteri prin locurile permanente și tot ele exercitau o influență simțitoare la alegerea celor 4 membri, în fiecare an, prin votul Adunării la care participau alături micile puteri pe picior de perfectă egalitate.

Neratificarea tratatului de Versailles de către Senatul american și rămânerea Statelor Unite în afară de S. N. a făcut ca, în compoziția Consiliului, să existe din primul moment egalitate între locurile de drept și cele eligibile: 4 și 4. Apoi, foarte curând, sub presiunea protestărilor oligarhice în conducerea Societății Națiunilor pe temeiul principiului egalității juridice dintre State, fie ele mari sau mici, s'a ajuns la o primă modificare sporind numărul locurilor eligibile dela 4 la 6 și, deci, a compoziției Consiliului, în întregul lui, dela 8 la 10 membri. Admiterea Germaniei la un loc permanent sporind dela 4 la 5 numărul acestor locuri răsturna proporția stabilită în ultimii ani între scaunele de drept și cele eligibile: 5 contra 6 în loc de 4 contra 6.

În faptul acesta trebuie căutată în bună parte explicația insuccesului celorlalte cereri de locuri permanente formulate cu prilejul aditerii Germaniei: marea majoritate a membrilor Societății sunt ostili regimului de favoare la ocuparea locurilor din Consiliu tendința lor fiind spre egalitatea perfectă între State prin alegerea la conducere.

Dacă astăzi pentru Germania, iar mâine pentru Statele Unite, eventual pentru Rusia, excepția poate fi admisă fiind vorba de state incontestabil de importanță mondială în ordinea morală și materială totodată, — pentru toți ceilalți este tendința la aplicarea regimului de egalitate dinaintea alegerii Adunării.

În asemenea condițiuni, a trebuit, totuși, să se recurgă la o formulă transacțională care să satisfacă, în parte revendicările la locuri permanente și, totodată, tendința spre egalizare a Adunării prin voturi trimițând la locurile din Consiliu.

Formula aceasta a sporit dela 6 la 9 numărul locurilor eligibile față de sporul dela 4 la 5 a locurilor de drept în Consiliu, prin admiterea Germaniei, — adică în total 14 membri în loc de 10 câți erau până acum. Prin aceeași formulă primită de Adunare s'a stabilit o gradatie în durata mandatului pentru cei 9 membri aleși în sensul reînnoirii unei treimi dintre aceștia în fiecare an începând chiar dela Adunarea a șaptea. Formula aceasta a stabilit o rotație cu avantajul că 3 dintre membrii aleși acum în Consiliu se vor bucura de un fel de semi-permanență prin durata mandatului pe 3 ani și prin facultatea realegerii la expirarea termenului (cazul Poloniei și Micei Antante) pe când alți 3 îl vor avea pe doi ani, iar ultimii 3 vor deține mandatul pe termen numai de un an.

Proporția admisă după continente prin votul adunării din anul acesta nedă: 5 locuri eligibile Europei, 3 Americii latine de Sud și 1 Asiei precum rezultă din următoarea listă cu voturile respective a Statelor alese pentru cele 9 locuri: Columbia 46 v., Polonia 45 v., Chili 43 v., Salvador 42 v., Belgia 41 v., România 41 v., Olanda 37 v., China 29 v. și Cehoslovacia 27 v.

În privința rotației și a duratei mandatelor, Adunarea a stabilit că: Polonia, Chile și România (ca reprezentanta Micei Antante) sunt alese pe un termen de 3 ani, apoi Columbia, Olanda și China pe 2 ani și 'n sfârșit celelalte trei State: Belgia, Salvador și Cehoslovacia numai pe un an.

Notăm că republica vecină și aliată, Cehoslovacia, care fusese până acum în Consiliu ca reprezentantă a Micei Antante a cedat rândul României, dar a fost, totuși, realeasă pe un an din considerație personală pentru colaborarea prețioasă adusă la opera din ultimii ani a S. N. de d. Beneș, ministrul respectiv de afaceri streine. Fapt demn de reținut pentru valoarea și însemnătatea ce prezintă colaborarea Statelor membre la opera Societății Națiunilor prin personalitățile lor cu adevărat reprezentative dincolo de combinațiile sau interesele politice interne de partid ori de aranjamentele mondene când este vorba de reprezentanță națională la o acțiune de interes internațional.

Spre a încheia aceste rânduri despre ultima Adunare dela Geneva vom spune că anul 1926 a însemnat o perioadă

de criză gravă pentru organismul Societății Națiunilor, dar din fericire totul s'a sfârșit cu bine pentru că în realitate ne-am aflat în fața unei crize de creștere.

Totalitatea acordurilor încheiate între data adunării a șasea de anul trecut și cea de acum, începând cu pactul dela Locarno și sfârșind cu ultime-

le tratate de amicitie și garanție, pe care România le-a semnat în răstimp cu Polonia, Franța, iar zilele acestea chiar cu Italia, nu sunt în fond decât tot atâtea orientări politice și diplomatice în cadrul Societății Națiunilor și sub înaltul ei patronaj pacific.

Vichy, 17 Sept. 1926.

N. Dașcovici

Educația agricolă

Cea mai mare transformare în viața statului român după război a fost înfăptuirea reformei agrare, marile moșii și latifundii, parte exploatate în regie proprie și cu instalații mari de industrie agricolă, parte exploatate prin arendare la mici cultivatori, au dispărut aproape în întreaga țară, dar mai ales dincoace de Carpați.

În primii ani după trecerea pământului cultivabil dela marele proprietar la noii proprietari, foști mai înainte proletari agricoli, s'a manifestat și se manifestă și acum prin o scădere simțită a producției.

Între cauzele acestei scăderi a producției agricole s'a pus de cei mai mulți cercetători ai chestiei lipsa cunoștințelor necesare de agricultură la noii proprietari și mai ales la acela din vechiul regat. Acolo cei mai mulți din improprietăriți au fost înainte complet lipsiți de pământ și de uneltele agricole și deci și de cunoștințele și experiența necesară cultivării unui teren de 5—10 hectare.

Ministerul de agricultură și cel de instrucție au făcut resp. au cercat să facă, ce-au putut pe terenul educației agricole a noilor mici proprietari de pământ. Știm, că s'au făcut ferme model din rezervele de stat s'au înființat școlii de agricultură și s'a completat instrucția primară cu un curs de agricultură de câți-va ani.

Aceste mijloace de instrucție agricolă vor avea rezultatele lor necontestate, însă după părerea mea mult mai târziu decât s'a crezut și se crede de inițiatorii lor.

Cunoscând mentalitatea țaranului nostru cu frica lui conservativă, ba chiar îndărătnică și cu aversiunea lui față de ce vine dela „domni“, exemplele oferite de fermele model și de școli vor rămânea multă vreme neurmate de cei ce le observă.

Pe de altă parte este o imposibilitate fizică și financiară, ca statul să facă în fiecare comună o fermă model ori o școală practică de agricultură.

Teoria pe terenul educației agricole n'are nici o valoare la țaran și-i păcat

de vremea perdutoasă cu conferințe de agricultură.

Cel mai practic și mai eficace mijloc de educație a fost și este exemplul viu și complet.

Aplicarea acestei metode voesc să-o descriu aci pentru instruirea țăranilor nou-improprietăriți și mai ales a celor din vechiul regat.

Știm că sunt în cuprinsul țării noastre regiuni unde agricultura și cultivarea vitelor se face cu mijloace și după metode cu mult mai bune și mai perfecte decât în alte regiuni. Astfel este știut că de exemplu poporul săsesc din Ardeal este în general mai bun agricultor decât românul din același loc. Asemenea și Românii, șvabii și sârbii precum și unguri din Banat și jud. Arad. Eu nu cunosc decât superficial geografia agricolă a țării dar sunt sigur că mai ales coloniștii din ori care parte a țării sunt agricultori mai raționali decât autohtonii.

Acești plugari bine situați și cultivați trebuie folosiți drept instructori și anume în modul următor.

Toți fiii de plugari, cari urmează să continue meseria tatălui lor, să fie încorporați la armată pe un termen cu o jumătate de an mai lung ca ceilalți, deci pe 2 ani. După petrecerea unui an la trupă să fie plasați reciproc: cei din vechiul regat în Banat resp. Ardeal iar aceștia în vechiul regat și anume la mici agricultori cu o proprietate agricolă aproximativ egală calitativ și cantitativ cu a lor de acasă. Aci ei vor fi servitori cu retribuție redusă. Vor sluji 12 luni de zile fiind datori a îndeplini toate lucrările, la cari îi obligă găzduitorul.

Cum este de prevăzut, că în fiecare dintre satele alese pentru această educație agricolă, vor fi în același timp 10—20 de soldați-elevi-agricultori, pentru susținerea disciplinei va fi cu ei un gradat, care în Dumineci și sărbători va putea ține și instrucție militară.

Cari sunt avantajele acestui mijloc de educație agricolă? Iată-le cele principale:

1. Fiul țaranului improprietărit stând un an întreg în casa și gospodăria unui

vechii agricultor va vedea din apropiere întregul mers al unei astfel de gospodării. Este drept, că această gospodărie nu va fi egală cu una din Danemarca ori Belgia însăși este cu cel puțin o jumătate de secol mai înaintată decât aceea a tatălui soldatului.

Fără nici o teorie fiul țăranului înăpoițat va vedea cum știe țăranul din Banat să selecționeze sămânța, să are, samene, adune rodul, să cultive cele mai alese soiuri de vite, cai și porci, va vedea și experia singur cum să hrănește țăranul de dincoace de Carpați (fără să se bolnăvească de pelagră) cum își face și procură vestmintele etc. etc.

Este imposibil să pot înșira tot, ce va putea experimenta un astfel de tânăr în 12 luni de zile.

Am avut ocazia să aud soldați din Regimentul 1 Dolj, când au staționat în Arad, cât să mirau de gospodăriile și cultura câmpului pe cari le vedeau din fugă numai. Și știm doar, că țăranii din Oltenia sunt mai înaintați decât cei din restul Munteniei.

2. De altă parte fiii țăranilor înaintați plasați la noii împroprietăriți din vechiul regat vor arăta și instrua pe aceștia (pe cei de acasă) întru cât le va sta în putință. Rezultatul acestei instrucții va fi mai mic, nefiind la îndemâna educatorului gospodăria completă necesară.

Dar și așa incompletă, această educație, după părerea mea, va folosi mai mult ca învățământul teoretic ori chiar practic dat copiilor adolescenți.

3. Prin acest schimb provizor de populație se face cea mai bună unificare a tuturor regiunilor țării românești nu numai din punct de vedere agricol ci și sufleteșc. Este cunoscut de toți sentimentul, care leagă pe elev de învățător. Acest sentiment se va naște în o oare-care măsură ducând la unirea sufletească nu numai a Românilor din toate provinciile ci și la unirea dintre Români și celelalte popoare conlocuitoare.

4. În fine prin această educație agricolă să face și o operă de răspândire a limbii române în păturile țăranilor minoritari.

Mai are aceasta metodă și alte laturi avantajoase ca de pildă ieftinătatea executării ei.

Domnii specialiști în problemele agricole și economice vor binevoi a medita asupra ei și dacă o găsesc vrednică de luare aminte vor dezvolta-o și perfecționa-o cât mai mult.

Dr. Vasile Cucu

Vasile Bogrea în paginile „Conștiinții Românești“

Strada Nicolae Iorga No. 16. Cât de drag, cât de sfânt îmi era cuibul acesta al vulturului însângerat care a fost Vasile Bogrea. Trec pe dinaintea casei, învăluită în tăcerea morții. Obloanele trase dela cele trei ferestre dinspre stradă, mă înfioară din creștet până în tălpi. S'a lăsat cortina. Protagonistul scenei, artistul fără păreche, a închis ochii pentru totdeauna și nu-l vom mai vedea niciodată...

Mă întorc mâhnit și caut printre cărțile mele colecția defunctului ziar „Conștiința Românească“, cum ai căuta între foile unei cărți, o floare rară, ascunsă acolo de o mână iubită. E moartă floarea, dar sufletul ei trăește în petalele uscate, în culoarea lor mată din care privește par'că ochiul viu de altădată.

După lămurirea rostului foiei, în primul ei număr: „Organ de înregistrare pentru tot ce este vrednic de atenție în cuprinsul vieții sufletești a poporului nostru și a naționalităților conlocuitoare, un organ al cărui criteriu va fi interesul național de ordin, dreptate și civilizație al Statului Român, organ în care orice critică va începe cu o prealabilă autocritică, cu un examen de conștiință“, regăsim în Nr. 2. admirabilul articol „Conaționali și compatrioți“:

„România Mare e opera tuturor Românilor. De păstrarea și prosperarea ei, e firesc ca toți să fim geloși deopotrivă. Casă gospodărească cu milenare tradiții de ospitalitate proverbială, România adăpostește bucurios toate neamurile conlocuitoare. Pentru toată viața cinstită la care ele au dreptul, este loc în ea și nu le cerem nimic în schimb decât loialitate. Dar trebuie să se știe: Noi avem conștiința că reprezentăm un organism național unitar, viu, care n'are nevoie de artificii pentru a trăi și a se dezvolta, potrivit caracterului său. Și dacă aripile noastre nu sînt mai mari decât cuibul nostru — majores pennae nido — apoi acest cuib al nostru, noi ni-l iubim cu patimă și sîntem în stare a-l apăra — unguibus et rostro — împotriva oricui“.

În Nr. 3, vorbind despre Cercul „Ronsard“, înființat în Cluj pentru înfrățirea Franco-Română pe terenul culturii, V. Bogrea scria:

„Ne leagă nu numai străvechi și glorioase amintiri de imperială maiestate română, ci și paginile stropite cu sânge ale istoriei noastre celei mai nouă: cot la cot cu fii Franței din care atăția și-au ales locul de veșnică odihnă în țărâna noastră, am dobândit biruința, care ne-a dat Ardealul și alături de ei numai, îl vom putea păstra și înălța“.

„Nu ca o abdicare, deci, la propria noastră autonomie morală, ca o uitare de noi înșine, ci, împotriva, ca un instrument de adâncire, de întărire a acestei conștiințe, trebuie înțelese Cercul „Ronsard“.

„Franța nu vrea sclavi, ci oameni liberi. Ea nu dorește — cum nu dorim aici noi — ca Gașul de la Rîn să aibă un papagal

la Dunăre, ci altceva: un brav soldat credincios al aceluiaș ideal de civilizație“.

În Nr. 5, o strălucitoare contribuție la ideea unirei sufletești între frați.

„Români din Ardeal și Români din Regat, noi am avut deopotrivă, unii despre alții, idei exagerate, în bine: o lumină de vis se cobora, ca o aureolă, asupra capetelor noastre, în indoita ceață a lacrimilor și a depărtării... Și clipa când vom fi, odată, împreună, ne apărea sublimă ca o făgăduință de paradis...“

„...Regățenii, în deosebi, să nu uite un singur moment, că noi suntem aici în numele unui ideal de cultură, de care frații din Ardeal, mai puțin norocoși, au fost ținuți departe întocmai în scopul de a-i înstrăina de noi; că, nu pentru a-i jigni prin ifose de superioritate, ci pentru a-i ajuta, frățeste, să lămurească metalul nobil din bogata mină a sufletului lor mai scumpă decât tot aurul Abrudului de zgura ce-i întunecă strălucirea, am fost chemați aici“.

Altădată, vorbind despre anumite reflecții făcute de ziarul „Patria“ cu prilejul unei samavolnicii, făptuite de jandarmi, într'o comună, V. Bogrea scrie (C. R. No. 6): „Nu uitați însă un lucru, că noi aici, în casa noastră chiar, nu sîntem singuri, „în familie“, unde „se spală rufele negre“, că rolul presei românești nu poate fi acela de a furnisa minorităților și Irredentei maghiare piese de dosar împotriva Statului român și că trebuie să înceteze evocarea, cu orice prilej a strigoiului unguresc pentru a da lecții de libertate Guvernelor României“.

Și suflul acesta de cald patriotism, de mândrie și tradiționalism național, a trecut ca un fluid generator, ca o sevă dătătoare de viață prin toate paginile „Conștiinței Românești“, al cărei suflet a fost Vasile Bogrea.

În iritanta „chestie studentească“, atunci în plină fierbere, se ciocneau în mintea, în sufletul lui Vasile Bogrea două idei, două interese naționale, deopotrivă de arzătoare: Universitatea, cel mai înalt factor cultural, care trebuie să fie ferită de orice influențe externe stângenoase a bunului ei mers, de orice atingeri păgubitoare menirii și prestigiului ei și lupta pentru apărarea intereselor economico-naționale ale neamului, al cărei steag, studentimea căuta să-l împlante pe însăși zidurile universității.

Și lupta aceasta făcea să țâșnească din condeiul viguros al lui Bogrea pagini magistrale:

„Nu suntem dintre aceia, cari cer studențimii să se închidă în zidurile Universității, ca într'o mănăstire. Universul nu se poate mărgini pentru nimeni la Universitate, iar Universitățile nu se pot isola — ca niște „Insule ale Fericirilor“ — de nevoile și năzuințele, de viața națiunii care le întreține. Dar (mai departe): „În marea luptă a vieții, nobila ucenicie a muncii este de o supremă utilitate. În marea

Scriitorii și politica

sura în care studenții noștri vor fi tot mai mult studenți, adică se vor devota mai serios și mai intensiv activității universitare, care e cea dintâi chemare a lor, ei vor avea mai puțin timp disponibil pentru a frecventa bălciul de conștiințe al politicianismului vulgar, cu idoli săi cronici și anacronici”.

În procesul luptei cu reaua credință a unei părți din presa minoritară, pe de o parte, și cu uneltirile subversive ale unor propagandiști maghiari, de alta, V. Bogrea intervine:

„Psihologic, problema e foarte simplă: oamenii nu se pot obișnui cu ideea că „Statul milenar“ și-a trăit traiul și că un Stat național, exponent al realității etnice violente până ieri, i-a luat pentru totdeauna locul din Ardeal”.

... „Statul român nu e un târâie-brâu hărățagas, care caută ceartă cu înmânarea și nu știe ce înseamnă iertarea, dar nici un nevolnic, care să se lase batjocurit de toți rău crescuții, iar, în altă parte, muindu-și pana în tinctură epigramatică, scrie sub titlul „Pastorale”.

„Vicariul episcopal din Timișoara, August Pascha, a lansat o pastorală Iredentistă” (Ziarele)..

S'a dus Glattfelder... Succesorul
E om cu tact și om de gust:
Căci, Pașă după ton, „păstorul”
E înțelept ca un August.

Vorbești de oi și lupi, părinte,
Și 'ndemni pe Unguri la războiu...
Dar uiți că „Olăh ține minte”
Și că-i mai vechiu cioban ca voi!”

Nu pot încheia aceste rânduri, fără a cita din articolul dela 4 Noiembrie 1923: „Tragedia fraților Macedoneni”:

„O sălbatică deslănțuire de ură și prigoană pustiește, ca un ciclon, viața acestor mucenici ai românismului. Puhoiul exodului grecesc din Asia-Mică și Tracia, care dislocă din vechile-i sălășe această nenorocită populație românească, pune vârf unei intolerabile stări de lucruri, în care frunzașii gândului național sunt izgoniți, agonisii lui risipiți, școlile și altarele lor, închise și pângărite...”

„Ei cer doar atât:” să-i mângâiem ca oameni, dacă nu ca Români, pe cari i-am uitat de mult”, — spun, cu amărăciune, copiii lor de la noi.

I-am uitat?... Doamne!

„De te voiu uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!”

Nu, nu v'am uitat... Cum v'am putea uita, scumpi frați fără noroc din depărtate și triste locuri, înecate în jale?

Copil alintat al Norocului n'a fost întreg neamul nostru nici odată, și dacă l-a ținut ceva pe lume, între atâtea lighioane gata să-l sfășie, a fost doar aceasta: că nu și-a uitat părinții, nici frații.”

I. Constantinescu-Delabaia

În biblioteca tuturor școalelor din Ardeal trebuie să aibă un loc de cinste „DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE” al Academiei, care se poate comanda prin revista noastră.

Spiritul elin a caracterizat politica în mod nomeist ca o artă de a guverna popoarele.

Cu mîntea tîntuită la maxima genialilor precursori, trec în revistă întregul cortegi al conducătorilor politici de ieri și de azi, pentru a descoperi o fărâmă din spiritul înțelepciunii eline.

Zadarnic!...

Atât de departe e secolul al XX-lea de civilizație modernă, — în care s'a promovat omuciderea și ura —, de epoca lui Aristotel și a lui Platon...

Un scriitor român, pacifistul Eugen Relgis, spune în cartea sa „Umanitarismul și Internaționala Intelectualilor”: „Politica e bălciul tuturor vanităților”. Și cu regret trebuie să recunoaștem, că maxima lui îmbrățișează realitatea.

Cât de ferice ar fi noroadele pămîntului, dacă ar trăi stăpânite de maxima spiritului elin și nu de cea de-a doua.

Ce este politica astăzi? E înfiorător ca să răspunzi cât mai apropiat de realitate. Eugen Relgis nu a cuprins în maxima sa totul. Dacă s'ar reduce numai la un bălciu de vanități personale, nu ar fi pentru nenorocita gloată nici un rău. Ei îi este indiferent cari îi sunt stăpânii. Cere însă, din partea lor, blîndețe, omenie, respectul de sine și pricepere. Și în timpul de față, să vedem un ins care s'a ridicat la această treaptă politică de conducător, prin posesarea acestor calități.

Politica în secolul nostru de ultramodernism, de uimitoare civilizație, a ajuns cea mai rudimentară dintre ocupațiile umane. Omul trebuie să întrunească cele mai nefirești calități, trebuie să fie un amestec bizar de nonsensuri, să fie un Cain înmănușat și pe deasupra, să păstreze în suflet ca pe o comoară perversitate.

Și astfel travestit omul, se erijează în „om politic”, în conducător de mulțimi.

Blîndețea anonimilor dezarmați, trebuie păzită cu violența. Iar oamenii cari păzesc trebuiesc născuți cu sufletul de paznici.

Și politica la noi, ca și aiurea, este făcută de acea categorie de oameni schițată mai sus.

Inconstructivi, politicienii de meserie sunt specimene adeseori foarte respingătoare. Și ei însă se împart pe categorii. Prima este a acelora cu o cultură vastă, cu o inteligență pătrunzătoare, dar vanitoși până la absurd. Ei sunt căpeteniile, dalai-lamele în fața cărora se închină și le sărută pulpanele electorii împreună cu semidoctii mărunței din care apoi se formează garda — partidul.

Tot din aceste elemente incapabile în viață de a-și exercita ocupația de doctor, avocat, inginer, profesor, muncitor, etc., se recrutează sbirii cari stăpînesc poporul și apără stăpînii. Mai departe...

Cam asta e coloratura așa zisei grupări politice. Despre relațiile dintre tabere — ce spun, vorbă să fie, că se despart pe bază de principii — nu voi pomeni de oarece ele sunt perfect caracterizate în

polemicile de presă din secolul al XX-lea duse cu ajutorul limbajului celui mai excesiv în lipsă de finețe. Până aici lucrurile sunt normale. Politica este o compoziție destul de interesantă pentru un cercetător obiectiv și care nu prezintă semne de contagiune. El poate să facă o mulțime de descoperiri în acest domeniu. De exemplu: dacă plebea unui partid politic este prea numeroasă, iar de politicienii de mîna întîiu este oarecum secetă, se întreprind incursii în tabăra intelectualilor liberi. E de preferat mai în toate cazurile de a prinde în cursă elementele cele mai valoroase. În toate timpurile, partidele noastre politice au căutat să-și achiziționeze un mînunchiu de intelectuali, pe cari în urma unor răsplătiri mizere cu câte-o slujbă, să-i facă trepăduși ideilor lor demagogice. Cât de neprielnic, cât de distrugător este terenul politic pentru un om de talent, vom căuta să demonstrăm în rândurile de față. Cine nu-și aduce aminte de faima de care se bucura istoricul Nicolae Iorga până la înregimentarea sa în politică. Era iubit și stimat de boeri, de țărani, de muncitori până și de cei mai înviersunați dușmani intelectuali. Cât a scăzut prestigiul marelui istoric, când și-a scoborit picioarele în moroiul politicii, chit că a făcut-o cu cele mai curate și cinstite gânduri. Dar poetul Goga? Ce era înainte de războiu și ce este astăzi, când este numit închizitor? Cât e de trist să schimbi lira pe biciul de dictator!

La alegerile din Bihor, intelectualitatea fără de zgardă, a avut de suferit o nouă înfrângere. Scriitorul Mihail Sadoveanu, omul cinstit și sărac, cu o casă plină de copii, ghemotoit în căminul bătrînesc dela Copou, unde-și trăia liniștit zilele dăruindu-ne creier din creierul lui cu fiecare carte nouă, a fost momit de oamenii răutăcioși, să se vâre în bălciul politicii. Această faptă rea — căci numai rea o putem numi —, a adus bucurie unui partid politic și tristețe în rândurile creatorilor de valori artistice, cari au pierdut un tovarăș. Căci, să nu fim proroci răi, Sadoveanu este pierdut pentru aceștia. Prea e cleios, și prea primejdios moroiul politicii...

Cât e de rea această ocupație, ne-o poate dovedi cazul recent al poetului Tudor Mureșan dela Turda, maltratat de un adversar politic pentru o simplă notiță la ziar.

Lipsit de sensibilitatea sufletească a poetului — om politic, adversarul semidoct a strâns pumnul, și a lovit...

* * *

Luptători ai spiritului, lăsați arena circului politic pentru oamenii pe cari vi-i-am schițat. Ei se nasc cu sufletul de a fi politicieni. Politica de azi nu este cea preconizată de spiritul elin, ea nu este o artă, e un amestec de sfidare și violență, așezat frumos pe pedestalul cinstei îndoelnice.

Ion Mehedinteanu

Caracterele Bugetului Statului

După legea contabilității publice:

„Bugetul este actul prin care sunt prevăzute și prealabil aprobate veniturile și cheltuielile anuale ale Statului sau ale altor servicii publice“.

A face un buget înseamnă a prevedea, a enumăra, a evalua, și a compara periodic, dinainte și pentru o perioadă de timp viitoare, cheltuielile de făcut și încasările de perceput.

Bugetul deci nu este numai un tablou de venituri și cheltuieli, el este un act de prevedere pentru o perioadă viitoare.

Bugetul deci nu este un „bilanț“ — un tablou, conținând activul și pasivul Statului într'un moment dat, o evaluare a averii și datoriei Statului într'un moment dat, un „inventar“ din care să se vadă puterea financiară a țării —, bugetul este un „program“ financiar, un „plan de acțiune“ cu evaluări exacte, nu ipotetice sau convenționale.

Bugetul nu este o „evaluare mijlocie“ — un tablou de cheltuieli, și venituri ale unui an mijlociu dedus din socotirea unui șir de ani trecuți, un „relevat statistic“ — el este un act de guvernământ, un program financiar pentru o perioadă de timp viitoare.

Bugetul nu este un „cont“ — un relevat de încasări efectuate, și de cheltuieli acoperite, într'un Stat dat, în cursul unei perioade de timp scurse, o „situație“ financiară precisă, cu excedent sau deficit sigur, o recapitulare a faptelor întâmplate — bugetul este viitorul, este drumul care trebuie parcurs, este o situație de prevedere, cu excedent sau deficit probabil.

Bugetul nu este numai o „evaluare aritmetică“ de ordin financiar, el este un „act juridic“.

Definiția enunțată mai sus nu pune în deajuns în evidență caracterul juridic exact al bugetului.

Prin bugetul anual Parlamentul nu aprobă în prealabil toate veniturile și cheltuielile Statului. Veniturile care nu decurg din impozite, nu pot fi autorizate de parlament întrucât nu pot fi precizate dinainte. Față de ele bugetul nu are nicio însemnătate juridică, și nici actele juridice, care dau naștere acestor venituri, nu au nevoie să fie autorizate de parlament, de pildă închirieri de imobile, acceptări de donațiuni. Tot asemenea, cheltuielile care rezultă din contracte încheiate, sau din drepturi juridice care decurg din legi independente de buget, cum ar fi amortismentul datoriei publice, drepturi de pensie, subvenții sau premii, salariile

funcționarilor serviciilor fixate prin legi, precum și întreținerea acelor servicii, nu au a fi aprobate de parlament. Prin buget nu se face de cât se autoriză plata. Pentru acestea bugetul nu poate fi un act juridic, ci un „act de administrație“, un „act financiar“.

Bugetul însă, își păstrează caracterul său de act juridic, pentru veniturile rezultate din impozit, de oarece nu numai că autoriză încasarea, ci naște și actul juridic al constatării și urmării impozitelor; pentru cheltuielile care nu sunt născute printr'un act juridic sau legal, cum ar fi de pildă: cumpărări de materiale, lucrări publice, salariile funcționarilor numiți din nou sau prevăzuți în legea bugetară peste cererile legii de organizare ale serviciilor, de oarece bugetul autoriză și împlinirea actului juridic, care le dă naștere.

Prin autorizarea împlinirii actelor juridice, bugetul în întregime poate fi socotit ca act juridic întrucât conține regulile legislative în sens general, și anume: reînnoirea anuală a impozitelor existente și autorizarea anuală a cheltuielilor anuale ce nasc odată cu votarea aceluși buget.

Prin votarea bugetului, parlamentul împlinește condiția pusă de dreptul pozitiv pentru exercitarea competenței agenților administrativi. Din acel moment, agenții pot în mod regulat și legal, prin actele lor juridice, să facă să nască creanțe în profitul sau în contul Tezaurului public.

Bugetul nu este numai un „act juridic“, el este și un „act politic“.

În el se oglindește întreaga politică, întregul plan de administrație, întreaga capacitate a guvernului. Din această pricină parlamentul își ia dreptul, cu prilejul votului bugetului, să discute actele diferitelor servicii publice; să critice actele de administrație ale guvernului; să modifice creditele; să refuze bugetul; să treacă diferite măsuri legislative.

Acestea sunt caracterele generale ale bugetului. Deosebit de acestea bugetul, pentru a corespunde scopului, pentru care a fost creiat, și să satisfacă principiul fundamental al finanțelor moderne: dreptul națiunii de a încuvința singură toate încasările și plățile Statului, trebuie să aibă anumite caractere speciale, anumite calități esențiale, fără de care este un act fără nicio valoare.

Aceste calități sunt: publicitatea, claritatea, sinceritatea, unitatea anua-

litatea, personalitatea contabilă și puterea de lege.

Națiunea nu poate exercita în chip direct acel drept suveran de a încuvința prealabil toate încasările și plățile Statului, ci numai prin reprezentanții săi. Bugetul fiind actul prin care reprezentanții națiunii dau această încuvințare, este logic ca el să fie un „act public“, pentruca pe această cale fiecare cetățean să poată să-și dea seama singur de situația financiară a țării sale, de faptul că nu sunt trecute la încasări alte venituri de cât cele aprobate prin legi și acte juridice legale și la cheltuieli, de cât cele ce sunt necesare pentru administrația instituțiilor publice, pentru dezvoltarea economică, intelectuală și socială a țării, și pentru plata datorilor rezultate din contracte și acte juridice legale. În țările absolutiste bugetul este un act secret, un secret al suveranului, un secret al administrației, în țările constituționale însă, în țările democratice, bugetul trebuie să fie un act public.

În acest scop, adică pentru a fi înțeles de toată lumea, bugetul trebuie să fie „clar“ expus, adică ordonat, cât se poate de simplu, precis, titlatura posturilor contabile, adică a articolelor bugetare, perfect inteligibile.

De asemenea, bugetul trebuie să fie „sincer“: adică evaluările veniturilor să fie cât mai aproape de adevăr, să nu fie nici exagerate, nici fictive, nici reduse iar evaluările cheltuielilor să fie exacte și nu mai mici decât realitatea, necesară sau intențională, pentru a nu ascunde anume cheltuieli ce ar urma să fie acoperite în urmă prin credite suplimentare sau extraordinare.

Nu se poate înțelege claritate și sinceritate fără unitatea bugetului. „Unitatea“ este calitatea primordială a unui buget. Pentru o expunere sinceră și clară a bugetului este de absolută nevoie de a fi dintr'o singură bucată, ca într'un singur tablou să se cuprindă toate veniturile și cheltuielile Statului, pentruca punerea lor față în față să arate în chip clar și cinstit situația reală a țării. Numai astfel cetățenii își vor putea da seama de situația financiară a țării, numai astfel e cu putință controlul public. Numai prin unitate se văd cu ușurință condițiunile de echilibru, necesitatea de noi impozite, sau de reduceri a cheltuielilor, numai prin ea miniștrii sunt puși în fața realității și îndemnați să facă economii în bugetul ministerului lor. Numai pe această cale sunt înlăturate bugetele oculte și operațiile financiare neautorizate.

Toate încasările în folosul Statului trebuie trecute între veniturile publice și prealabil autorizate, toate cheltuieli-

le Statului trebuie trecute între cheltuielile publice și prealabil aprobate, iar toate aceste venituri și cheltuieli trecute într'un tablou unic, care să fie bugetul general al țării.

Nu este îngăduit nici unei Instituții publice să facă cheltuieli sau să realizeze venituri, care nu sunt trecute în buget, fiindcă pe această cale face operații financiare neautorizate. Nu este îngăduit nici unei Instituții publice, care face încasări pentru anumite servicii publice să dispună de aceste încasări, chiar în chipul cel mai corect și în folosul acelei Instituții. Toate încasările trebuie vărsate la tesaurul public și prin aceasta dinainte prevăzute și trecute în buget. Nu ar fi de îngăduit nici chiar reținerea remizelor sau altor cheltuieli de încasare, dacă aceasta nu ar fi prevăzută expres în lege.

Orice cheltuială trebuie să fie dinainte prevăzută și aprobată, ca și oricare încasare. Mai mult chiar, concesionarea întreprinderilor sau Instituțiilor publice, când concesionarul nu varsă în casă decât soldul operațiilor pe care le-a făcut, calcă principiul unității bugetare, fiindcă s'au făcut încasări în folosul Statului fără de a fi vărsate la Tesaurul public și s'au făcut cheltuieli publice care nu au fost prealabil aprobate.

În vechime sistemul acesta era bine cunoscut. Și în țările orientale el este în vigoare încă și astăzi. Se concesionau vămile, se concesionau dările directe, fie pentru un mai mare profit, fie pentru achitarea de vechi datorii ale Statului, sau ale Domnitorului. Și în trecut, și acum încă, când creditul Statului era sau este zdruncinat, și creditorii nu au destulă garanție, se oferă sau se pretinde, ca gaj, cu sau fără control direct, anumite venituri, publice. Orice consimțământ de această natură este o călcare a unei reguli de competență a bugetului, și a unui principiu fundamental al legislației financiare.

Nu este îngăduit Instituțiilor publice să dispună asupra veniturilor ce realizează și să facă gestiune proprie. Nu este îngăduit unei instituții publice nici să întrebuițeze sumele rezultate din vânzarea diferitelor obiecte mobile sau imobile ale Statului, chiar dacă acele obiecte mobile sunt inutilizabile, direct în scopul de a cumpăra obiecte de schimb, pentru înlocuirea lor, sau la alte cheltuieli.

Pentru împlinirea acestei calități a bugetului, legea asupra contabilității publice din 1903, prevede în chip clar următoarele:

„Miniștrii nu pot spori, prin nici un mijloc și din nici o sorgintă, suma cre-

ditelor afectate la cheltuielile lor respective.

„Veniturile ce s'ar naște în urma votării bugetului, ca și cele cari spre a se realiza, ar da loc la cheltuieli speciale de administrație, de control etc..., ce n'au fost prevăzute în buget, se vor trece supt rubrica: „Venituri întâmplătoare“, iar pentru acoperirea cheltuielilor se va propune deschiderea unor credite deosebite.

„Când vreunele din obiectele mobile sau imobile ale Statului nu mai sunt în stare de a se întrebuița și vor fi susceptibile de a fi vândute, atunci vânzarea se va face prin licitațiune publică, în asistența unui delegat al Ministerului de finanțe. Sumele produse din asemenea vânzări se vor trece de asemenea în socoteala exercițiului curent, supt numire de venituri extraordinare.

„Tot în rândul veniturilor extraordinare ale exercițiului curent se vor trece și sumele ce vor fi fost plătite în mai mult sau din greșală, după ordonanțele ministeriale, și cari vor trebui restituite Tesaurului, precum și acelea care fiind avansate pentru servicii cari nu s'au executat, au rămas fără destinație și cată a se înapoia de primitori“ (art. 48).

După textul legii deci, nu este îngăduit ca din nicio încasare de bani publici, din niciun act de administrație productiv, din nicio economie la cheltuielile aprobate, din nicio vânzare de obiecte ale Statului mobile sau imobile, din nicio înapoiare din plăți greșit făcute, să nu se găsească mijloc de sporire a creditelor afectate la cheltuieli în bugetul Statului. Orice venituri noi, neprevăzute, ne trecute în chip specificat în buget sunt a fi trecute la rubrica „venituri întâmplătoare“.

Cheltuielile prelegiuite la realizarea veniturilor neprevăzute nu pot fi scăzute din acele venituri, pentru a se vărsa la Tesaurul public numai soldul; ele trebuie să fie plătite din credite deosebite. Scopul principal urmărit prin aceste dispoziții este ca Ministrul sau delegatul său însărcinat cu administrarea unei Instituții sau unui serviciu public să nu construiască alături de bugetul oficial un buget occult sustras controlului parlamentului și deci controlului public.

Sunt unele Instituții care prin serviciile publice pe care le aduce și prin complexitatea administrației lor sunt silit să aibă gestiune proprie și deci bugete separate. Existența bugetelor separate nu jicnește principiul unității dacă veniturile totale ale acelor Instituții publice, precum și cheltuielile lor totale sunt trecute în bugetul general

al Statului, alăturându-se, în anexă, bugetul special detaliat. În aceste condițiuni, în bugetul românesc se găsește Direcțiunea generală a Căilor ferate. Această Instituție are un buget special, votat în chip deosebit de Parlament, însă atât veniturile cât și cheltuielile ei, și nu numai soldul lor, trebuie cuprinse între veniturile și cheltuielile Bugetului general al Statului. Este firesc ca serviciile producătoare de acest fel, să ție, și interesul Statului este acelaș, ca o parte din venituri să fie folosite la îmbunătățirea serviciilor în scopul unei cât mai mari producții. Mai ales că veniturile acestor Instituții nu au numai a acoperi necesitățile serviciilor publice dar chiar a alimenta veniturile generale ale Statului. Pentru aceasta este necesar ca administrația căilor ferate să aibă un buget al ei pe care să-l alcătuiască cum va găsi ea mai bine. Serviciile publice productive — între care trebuie să se pnumere și stațiunile balneare ale Statului — ar trebui, cât se va putea mai mult să fie oragnizate și administrate după principiile și normele exploatărilor comerciale. O gestiune proprie implică un buget special. Toate aceste Instituții însă, și veniturile lor, fiind sursele de venituri ale Statului, și nu întreprinderi în afară de interesele Statului, apoi toate aceste Instituții folosind organizarea Statului și cheltuieli pe care la face Statul în alte instituții și organizări administrative ale sale, gestiunile lor și deci bugetele lor nu pot fi despărțite de gestiunea și bugetul Statului, și deci trebuie prevăzute și cuprinse în Bugetul general al Statului.

Mai departe. Bugetul fiind un tablou de venituri, și cheltuieli publice este firesc ca durata lui să fie în legătură cu durata veniturilor și cheltuielilor, deci cu economia națională. Această economie însă este în funcție de trebuințele economice individuale sau colective, care sunt în strânsă legătură cu natura, cu anotimpurile. Reîntoarcerea periodică a anotimpurilor după un an, indică durata gestiunii naționale, indică durata bugetului. La noi Bugetul Statului este anual. Dar acest lucru nu este general și nici n'a fost totdeauna astfel.

În țările de jos (Olanda) între 1815 și 1830, și în Belgia, supt regimul olandez, când Parlamentul nu avea nici control, nici inițiativă financiară, bugetul era decenal. În Germania dela 1874 bugetul războiului era septenal, iar al marinei sexenal; în Bavaria a devenit bienal, din cincenal cum era; în Hessa, Saxa-Weimar, Saxa-Meiningen și Altenburg era trienal. În unele State

ale Americii de Sud bugetul este bi-
nual. Aceste însă sunt excepții, cu toate
dificultățile bugetelor anuale, aproape
toate bugetele Statelor mari din Euro-
pa sau America sunt anuale.

Autorizația de a face încasări și che-
tueli în contul Statului, pe care adu-
nările parlamentare o dau guvernelor,
autorizația care decurge din mandatul
pe care îl au de la națiune, nu poate
fi dată fără termen sau pe un termen
prea lung. Imprejurările economice, fi-
nanciare, sociale sunt neconținut al-
tele astfel că dispozițiile bugetare tre-
buie neconținut schimbate. Și apoi au-
toritatea parlamentului ar fi slăbită fa-
ță de guvern dacă autorizarea pe care
o dă și controlul pe care îl exercită ar
fi făcut prea rar. Totuș pentru a evita
turburări în administrație, aceste schim-
bări, aceste reînviiri, trebuie făcute
în chip periodic, durata perioadei ne tre-
buind însă să fie prea scurtă, fiindcă
lucrările de pregătire a bugetului îm-
povorează prea mult administrația.
Cumpănirea acestor considerațiuni ne
duc la adoptarea bugetului „anual“.

La noi anualitatea bugetului este po-
runcită de Constituție.

„In fie care an Adunarea deputa-
ților încheie socotelile și votează buge-
tul“ (art. 114. al. 1.)

În definiția pe care o dă legea con-
tabilității publice se vorbește de veni-
turi și cheltuieli anuale, iar în art. 28
se spune clar:

„Veniturile și cheltuielile Statului,
precum și ale oricăror administrații pu-
blice depinzând de Stat, pentru fiecare
an financiar, sunt stabilite prin bugete
speciale votate de adunarea deputați-
lor“.

Bugetele fiind acte periodice este fi-
resc ca ele să aibă o „personalitate con-
tabilă“, adică toate veniturile și toate
cheltuielile care privesc un buget, să
alcătuiască un tot, astfel ca, chiar în-
casări sau cheltuieli care sunt efectua-
te în timpul altui buget, aparținând bu-
getului trecut să fie trecute în contul
lui. O încasare sau o cheltuială apar-
ține unui buget anterior, atunci când
încasarea se referă la un venit care a
fost prevăzut să facă parte din venitu-
rile perioadei anterioare, la o dare da-
torită pe acel period, sau la o sumă re-
zultând din operațiile acelui period, și
când plata se referă la o cheltuială pre-
văzută în bugetul anterior pentru un
serviciu prestat sau pentru materiale
predate, sau numai angajate, în perio-
dul anterior.

De altă parte, existența bugetului
implică existența unui bilanț. Nu este
cu puțină să nu intereseze executarea
și lichidarea unui buget în aceeași mă-
sură ca prepararea și aplicarea lui. În-

teresul de control al cetățenilor trebuie
să se întindă cu aceeași curiozitate și
asupra rezultatelor unui exercițiu, asu-
pra încasărilor și cheltuielilor reale.
Compararea realizărilor cu prevederile
este plină de învățăminte.

Ceeace li-se pretinde întreprinderilor
particulare: publicarea bilanțelor, ca
singur mijloc pentru controlarea bunei
credințe a administratorilor și onesti-
tății operațiilor comerciale, nu se pre-
tinde Statului. Aceasta poate are mai
mult explicația într'un viciu de guver-
nământ, în lipsa de democrație sau de
sinceritate în democrație. Guvernan-
ților nici nu le convin, și nici nu pot
să arate deschis și cinstit cetățenilor
rezultatul guvernării lor și situația rea-
lă a țării. Pentru acest cuvânt numai,
bugetul trebuie să aibă personalitatea
contabilă, pentru a fi încheiat printr'un
bilanț al exercițiului.

Aceasta operație se face, cu toate că
nu i se dă o atât de mare publicitate,
și se aduce în parlament, însă fără nici
un interes, și nicio discuție de cât, une-
ori, asupra excedentului, adică mai bi-
ne asupra împărțirii excedentului sau
asupra mijloacelor de acoperire a difi-
cultății.

Existența unei personalități conta-
bile a bugetului este de altfel o necesi-
tate pentru orientarea viitoare, pentru
echilibrarea bugetelor și alcătuirea
unor bugete cât mai aproape de ade-
văr.

Legea asupra contabilității publice
din 1903 prevede toate aceste dispo-
ziții, care constituiesc una din calită-
țile mai esențiale ale bugetului:

„Exercițiul cuprinde totalitatea drep-
turilor dobândite și a serviciilor efec-
tuate asupra bugetului în cursul unui
an financiar.

„Anul financiar este de 12 luni, el
începe la 1 Ianuarie și finește la 31 De-
cembrie a aceluiaș an.

„Fiecare an financiar dă naștere
unui exercițiu; fie care exercițiu for-
mează obiectul unui buget“ (art 4).

Și mai departe:

„Perioada de execuție a serviciilor
unui buget cuprinde, afară de anul chiar
la care el se aplică, termene compli-
mentare acordate asupra anului urmă-
tor, pentru îndeplinirea operațiunilor
relative la constatarea drepturilor do-
bândite, fie de Stat, fie de creditorii
lui, la încasarea veniturilor, la regu-
larea creditelor, la lichidarea, la ordo-
nanțarea și la plata cheltuielilor. Ace-
ste termene sunt fixate prin dispozi-
țiuni speciale ale legii de față.

La expirarea lor exercițiul este în-
chis“ (art. 5).

Prin urmare exercițiul cuprinde to-
talitatea drepturilor dobândite și a ser-

viciilor efectuale asupra bugetului în
cursul unui an financiar. În teorie ace-
ste drepturi ar trebui ținute la nesfâr-
șit, în practică însă ele nu pot fi ținute
pentru totdeauna în suspensie. Nu
pot fi ținute fiindcă nu este cu puțință
controlarea și verificarea lor, nu pot
fi ținute fiindcă se îngreuiază prea
mult administrația care ar avea des-
chise prea multe exerciții în acelaș
timp. Din această pricină executarea
bugetului se prelungește peste anul fi-
nanciar la care se referă cu încă alte
„termene complementare“, care nu în-
trec, la noi, șase luni.

Legea asupra contabilității publice
prevede:

„Durata perioadei în care urmează
a se îndeplini toate faptele de venituri
și cheltuieli privitoare pe un exercițiu
se prelungește pentru Stat:

„a. Până la 1 Martie după finele anu-
lui financiar respectiv, pentru a se în-
deplini, în limitele creditelor deschise,
serviciul materialului a cărui execu-
tare începută în cursul anului financiar
nu s'ar fi putut îndeplini până la 31
Decembrie din cauză de forță majoră
sau de interes public care cauze tre-
buesc a fi anunțate printr'o declarație
a ordonatorului, anexată pe lângă or-
donanță sau mandat;

„b. Până la 1 Mai, pentru regularea
și deschiderea creditelor suplimentare
și extraordinare, precum și pentru li-
chidarea și ordonanțarea sumelor da-
torite creditorilor;

„c. Până la 1 Iulie, pentru a com-
pleta toate operațiile relative la strân-
gerea veniturilor și la plata cheltuieli-
lor“ (art. 32).

Fără a intra în cercetarea amănun-
țită a acestui articol, din simpla lui
cetire se vede că lungimea unui exer-
cițiu este de un an și jumătate, în care
termen toate operațiunile privind bu-
getul corespunzător trebuie să fie efec-
tuate. După împlinirea acestui termen,
restul încasărilor și cheltuielilor care
se ivesc în contul unui exercițiu trecut,
sunt operate, după prevederile artico-
lelor 118—120 din legea asupra con-
tabilității publice, în exercițiile în care
s'au ivit.

În urma închiderei exercițiului, prin
scurgerea ultimului termen de 1 Iulie,
se alcătuește bilanțul general al ace-
lui exercițiu și se capătă rezultatul de-
finitiv al bugetului acelui exercițiu.

În sfârșit ultima calitate a bugetului
este „puterea de lege.“

Bugetul este o lege prin care toate
operațiile financiare de încasări și
plăți ale Statului privitoare pe un an
sunt prevăzute, prealabil aprobate sau
autorizate, și care trebuie să se exe-
cute întocmai. Puterea executivă nu

Un scriitor necunoscut Tit Chitul (1865—1905)

— „Catastrofa Daciei“ —

poate fi lăsată la libera ei voință în efectuarea veniturilor și cheltuielilor. În întâiul rând fiindcă se calcă principiul suveranității naționale și apoi fiindcă trebuie să se hotărască dinainte în chip indiscutabil limitele în care se desvoltă câmpul puterii executive, pentru a se stabili un echilibru mai mult sau mai puțin perfect între venituri și cheltuieli.

Deosebirea fundamentală între bugetul Statului și bugetul oricărei Instituții publice sau particulare de interes obșteșc, este tocmai aceasta că cel dintâi nu este numai un indicator de previziuni, sau un regulator contabil, ci o ființă imperativă, un act indiscutabil, care trebuie executat întocmai, după anumite norme prevăzute în legea asupra contabilității publice, căreia trebuie să i se garanteze cea mai perfectă execuție, o ființă cu putere de lege, care există și trebuie să trăiască astfel cum a fost hotărât de adunarea deputaților națiunii și nu poate fi altfel.

N. Ghiulea

BIBLIOGRAFIE

Teodor Murășanu: **Chiot câmpenesc** (versuri). Tip. Ardealul, Cluj 1926. Lei 100
V. A. Trifu: **Din literatura germană: Nibelungii, Gudruna**. Tip. Lumina Piatra-Neamț 1926, lei 50.

Ovidiu Hulea: **De profundis**. Tip. Corvin, Aiud 1926. Lei 50.

Emil A. Chiffa: **Paseri călătoare** (poezii). Tip. Bornemisa, Cluj 1926.

D. Voina et. O. Benguerel: **Traité de correspondance commerciale française a l'usage des écoles supérieures de commerce 2-a et 3-e classes**. Tip. Ardealul, Cluj 1926. Lei 60.

G. Hiit — D. Voina — O. Benguerel: **Lectures commerciales françaises, a l'usage des écoles supérieures de commerce 1-e et 2-e classes**. Tip. Ardealul, Cluj 1926. Lei 60.

Petite histoire de littérature française, livre destiné a ceux qui se préparent a l'examen de baccalauréat, a l'usage des VI-e, VII-e et VIII-e classes des écoles secondaires. — Red. par le prof. Jean Alex. Kováts, docteur en philosophie. Cluj 1926, Tip. Providenția, un ex. lei 40.

Cântările Liturgiei pentru Copii și Popor de D. G. Kiriac Profesor la Conservatorul de Muzică din București. Melodiile acestei liturgii pe o singură voce sunt în spiritul tradițional al cântărilor din biserică noastră și curg ușor și natural. Din întreaga liturgie respiră un spirit de evlavie, smerenie și duioșie, precum și o notă sărbătorească. Aprobată de Sfântul Sinod și de Ministerul Instrucțiunii, această lucrare, corespunzând nevoilor bisericesti și școlii este menită să fie cântată pe tot întinsul țării de copii și de popor și va aduce reale servicii preoților și învățătorilor, mai cu seamă la țară.

În 1901, când a apărut în volum romanul „O fată de tarabostos“ cu subiect din viața Dacilor, singur d. N. Iorga a remarcat calitățile acestui roman istoric, dorind să-l vadă într'o nouă ediție, cu convenitele modificări stilistice. Iosif Vulcan, în raportul prezentat Academiei, ajunge la aceleași concluzii.

În „Familia“ din 1903—4, autorul publică al doilea roman istoric „Catastrofa Daciei“, tratând retragerea legiunilor romane în Moesia, sub împăratul Aurelian, iar în 1905, tot în „Familia“, publică „Steaua Orientului“, tratând epoca lui Mihai Viteazul.

Nimeni nu s'a oprit asupra acestor romane istorice din urmă, nici chiar critica oficială, atât de neorientată când e vorba de un scriitor modest, care a muncit pe patul de boală aproape douăzeci de ani, cultivând un gen literar, ai cărui reprezentanți, în literatura noastră, se pot număra pe degetele dela o mână. Sub acest raport Tit Chitul e un inițiator.

La vârsta de 21 ani Tit Chitul contractează o gravă boală de artrită, care l-a ținut de pat până la moarte.

Înterupe cursurile de medicină, învață limbi străine și, în lungile lui ceasuri de suferință, se dedică cu pasiune, studiilor istorice.

În cele dintâi încercări literare întâmpină greutăți stilistice, căci școlile le-a urmat numai la unghi, înstăpânindu-se apoi pe o limbă tot mai legibilă, mai ales în cele două romane din urmă.

* * *

Iosif Vulcan, începând publicarea romanului „Catastrofa Daciei“, publică următoarea notiță: *) „În numărul acesta al revistei noastre începem să publicăm un roman istoric intitulat „Catastrofa Daciei“ de tînărul nostru colaborator d. Tit Chitul, autorul romanului „O fată de tarabostos“, bine primit de publicul cetitor. Scrierile de genul acesta sunt atât de puțin în literatura noastră, că trebuie să salutăm cu bucurie ori-ce încercare. Noul roman al d-lui Tit Chitul se ridică deasupra nivelului, care se caracterizează prin cuvântul încercare. Schițarea fondului istoric, fixarea caracterelor și înjghebarea subiectului îi dau o valoare reală. Iată cuvântul pentru care ne credem datori s'atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra acestei scrieri“.

*) „Familia“, 1903, n-rul 30. pag. 357.

Acțiunea romanului se desfășoară în anul 270—71, când legiunile romane părăsesc Dacia.

Temeliile grandiosului imperiu roman se clatină. La periferii se ridică mișcări de desrobire de sub jugul roman. Dacia fericită de pe vremea lui Traian e invadată de barbari. Legionarii țin piept, bărbătește, cu puhoiul ce se deslănțuie asupra lor, dar rezistența e pe sfârșite, căci Roma, ocupată în alte părți, nu le mai poate întinde mână de ajutor. Guvernatorul Dacie știe singur, că împăratul Aurelian, cu mâhnire în suflet, a renunțat la Dacia, concentrându-și legiunile în alte părți, de o importanță mai coplesitoare pentru menținerea imperiului.

Apulum (Alba-Iulia de azi) era sub stăpânirea Goților; locuitorii se refugiaseră la munți, iar legionarii se concentrău, în șiruri tot mai compacte, spre Sarmiseghetusa, unde se prevedea încăierarea pe moarte, pe viață. Sforțarea eroică a legiunei XIII s'a dovedit zadarnică: Apulum cade în mâna Goților și locuitorii cari nu s'au putut refugia, de cu vreme, au fost măcelăriți până la unul.

Figuri de barbari viteji răsar în cuceritul Apulum. Comandantul Athaulf de o vitejie și cruzime fără păreche; fiul său blăjin Withimir, înamorat de Octavia, se încreștinează și trece cu totul de partea Romanilor. Marele preot Samanarich este însă cea mai impunătoare figură în galeria Goților. Patriot fanatic retează toate capetele ce i-se par primejdioase poporului gotic. E totdeauna în fruntea trupelor, și când șirurile Goților, încep să șovăiască, ia singur în mână steagul roșu și pornește înainte sfidător: „Lașilor, vă e frică de Romani!“

Moartea lui Sigurd ne dă prilej să cunoaștem obiceiurile funerare ale Goților. Marele preot se roagă: „Puternice Wuotan! Trimite virginele luptelor, pe frumoasele walkyre, cu cari se desmeardă eroii tăi, să ducă pe Sigurd în palatele tale spațioase, unde domnește veselie și joc de arme!“

În rugăciune se înșiruie toate zeitățile principale din mitologia gotică. Sigurd nu merge singur în fața lui Wuotan. Servitorii și servitoarele lui sunt aruncați pe acelaș rug, și cei doi roibi ai viteazului. Ceremonialul se încheie cu blestemul grozav al marelui preot, pentru cei ce ar îndrăzni să se atingă de rămășițele lui Sigurd.

Dar cea mai dragălaşă apariție, din galeria Goților, e preoteasa-vrăjitoare Alvamelda, care înamorată de prizonierul roman Aelius, se încreștinează, și îl scapă din temniță, jertfindu-și vieața pentru el.

* * *

Caracterul roman, — vitejia bărbăților, dragostea de patrie, candoarea fecioarelor — e scos în relief cu multă artă.

Bitumantis, domnitorul din Apulum, necesitat să se retragă la Sarmiseghetusa, dă peste o comoară tainică pe care o pune la picioarele lui Athaulf, ca să întrerupă asediul cetății. Acesta îl refuză brusc. Atunci Bitumantis, văzându-și moartea cu ochii, asvârli în capul lui Athaulf drugul de fier ce-l avea în mâini, omorându-l pe loc.

Vitejia romană iese la iveală cu ocazia asediului. În clipa când era sigur, că Roma nu le mai poate da nici un ajutor, și când Goții isbutiseră să se furișeze în cetate prin câteva spărturi de zid, legionarii hotărâți să moară până la unul, deschid porțile cetății, și mândri ca niște zei tineri, dau năvală asupra Goților neasămănat mai număroși.

* * *

Aspectul barbar al încăierărilor sângeroase, e plăcut întretăiat prin idilele de dragoste: Withimir și Octavia, Verus respins de aceasta, Alvamelda către Aelius, Aelius și Lucila.

Suflul regenerat al creștinismului se resimte tot mai pronunțat, cucerind credincioși chiar și în sanctuarele zeilor gotici.

Romanul pe care am dori să-l vedem în volum — se cetește ușor, legând cu totul interesul cetitorului; ici-colo mici asperități de stil se pot retușa cu ușurință.

De-o plasticitate deosebită este descrierea atacului dela Sarmiseghetusa, care se termină la sosirea delegației romane, cu scrisoarea lui Aurelian.

Guvernatorul cetind scrisoarea împăratului, și înțelegând că legiunile trebuie să părăsească Dacia, isbucnește în lacrimi, exclamând: „Dacia nu mai există!“ Un țipet sfâșietor asemeni celui din „Sentinela română“: „Roma, Roma nu mai este!“

Legiunile iau drumul spre Dunăre, în vreme ce marea parte a locuitorilor, nevoind să-și părăsească patria, ia drumul spre munți.

Aici un preot bătrân fi mângâie, spunându-le: „Fiilor, nu fiți triști! Puneți-vă nădejdea în Cel ce ține în mâinile sale tari destinele popoarelor. Barbarii ne-au copleșit patria, ne-au răpit ave-

rile, dar noi încă tot aici suntem în Dacia. Va trece și acest potop peste patria noastră, precum multe au mai trecut. Vedeți, eu sunt bătrân și cu un

picioar în mormânt, totuș cred că iară vom fi stăpâni peste această țară. *Apa trece, pietrele rămân!*“

Al. Ciura

SATE-ORĂȘE-REGIUNI

Cetatea lui Negru-Vodă

Istoricii critici îi neagă existența.

Dar legenda stăruie mereu, ca un izvor răsărit din adâncuri...

Vor fi de-atunci ani șapte sute... și era primăvară. Pământul se'mbrăcase în verde până 'n vârful munților. Munții de mult nu se luminaseră ca și-atunci. Vârful lor se însemnau pe albastrul cerului cu linii — subțiri — tremurătoare: păreau avânturi ostenite ale unui pământ care cerca să se 'nalțe în văzduh. Prin codrul de fagi și de cetini se strecura austrul de topia zăpada gropilor și-ajuta ierbei și frunzelor să crească... Iar colo, pe plaiul ce duce din „Curmătura Brezei“ spre Țară, se vedea înaintând o ceată de oameni, după port din partea locului. Dacă te-ai fi nimerit în fața lor, ai fi putut desluși ușor, cum îi învăluia pe toți un sentiment de neliniște, de grije, de dor și de înlăcrimată părere de rău... Rostul drumului și-l-ar fi spus în câteva vorbe: ne ducem, taică, ne ducem în alte părți, că pe aici ne îmbulzesc streinii... Sus de tot, în albastrul cerului, se învăteau un vultur cu aripile întinse și se învăteau în roate tot mai largi, însemnând parcă creșterea, după vremuri, a hotarelor pământului de descălecare...

Așa a descălecat Negru-Vodă, Domnul Țării Oltului, în Câmpulungul Țării-Românești. Așa ne asigură tradiția locului, poveștile bătrânilor și spusa oamenilor de inimă. Mințile așa zișilor „istorici critici“ — cari admit numai adevărul descuscat din slovele petrilor, nu admit existența Voievodului Negru. Ei admit existența unui Radu-Vodă, zis

Negru, care a domnit între 1374—1385, a cărui domnie formează un capitol foarte obscur al istoriei Românilor, întrucât el nu e amintit de nici un izvor extern și nu a rămas dela el nici un document direct... și la acesta s'ar referi toată legenda descălecării.

Ci legenda stăruie mereu, însemnând chiar și locul cetății lui Negru-Vodă. Vara, ochiul călătorului poate trece fără s'o distingă. O înecă pădurea. Toamna însă, când pădurea desfrunzită își desfășoară larg tristețea ei brumată, pe umerii unui vârf împădurit ce-și zice „Colțul Brezei“, se văd, serpuind printre trunchiuri de fagi, urmele unui zid de cetate, lungă de vre-o 200 metri și largă de vre-o 40, păstrând încă, la un colț, o întăritură în formă de inel. Zidul îngreădește și-o fântână largă și adâncă, care desigur a cheltuit multă trudă ca să fie săpată într'un vârf cu zghiaburi, dar care arată prevederi de războire și de apărare — cu cetatea închisă la cei ce au zidit-o... Altfel, râul Brescioara care spală poala vârfului, le-ar fi dat apă destulă, limpede, rece și aproape...

Azi fântâna e secată: o inimă secătuită de dorul celui așteptat căruia să-și spovedească tainele... Cine știe însă, dacă „Cetatea lui Negru-Vodă“ — cum îi zic sătenii locului — nu se va trezi odată geloasă de dreptul care i-se neagă și-și va răscoli rămășițele petrilor, mărturisind lumii că sunt adevărate cazuri, când totuș inima vede mai adânc decât mintea și că a o urma nu e abuz de încredere... George Șerban

În 15 Octomvrie se pune în vânzare volumul

Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România

de Ion Clopoșel

Astra a distins cartea cu premiul Scotus Viator, în urma unui referat al istoricului Ion Lupas.

Sute de documente politice, evenimente și epizoade revoluționare sunt înfățișate pe larg în cele 176 pagini cu o estetică tehnică foarte îngrijită. Este cea dintâi lucrare cuprinzătoare asupra revoluției și Albei-Iulii.

Se dau biografi complete ale fruntașilor Goldiș, Maniu, Vaida, Pop și Branisce.

Este o carte, căreia-i stă frumos în mâna fiecărui român care vrea să cunoască uriașele frământări și sforțări de eliberare ale Ardealului.

Cum trăiesc minierii dela Brad

„Societatea de mâine“, prin apariția ei, a umplut într-adevăr un gol în seria publicațiilor periodice românești și mai ales prin scopul ce și l-a ales, de a cerceta chestiunile din domeniul economic-social.

Dovada scopului nimerit de fondatorii revistei, este primirea călduroasă de care se bucură și s'a bucurat această revistă prețioasă, începând dela apariția ei.

Cred că nu se găsește nici un cetitor, care să fi cetit măcar un număr al revistei și să nu fi continuat a o ceti mai departe și aceasta datorită atât formei îngrijite a editării, dar mai ales conținutului select pe care îl dă masei cetitorilor.

Anchetele „Societății de mâine“ din diferite regiuni, scot la iveală mizeria în care trăiesc păturile de jos ale poporului, cu deosebire în regiunile muntoase și arată necesitățile care așteaptă remediere.

Articolele d-lui I. Clopoțel, sunt o descriere exactă a vieții țăranelui din valea Crișului superior. Cine face călătoria de studii culcându-se în express la București și trezindu-se în oricare oraș de graniță al țării sau în străinătate, acela nu cunoaște mizeria mulțimei.

Cine dorește să cunoască viața în realitatea ei, să-și ia ranița sau traista și călare sau pedestru și în urmă numai să spună ce impresie i-au făcut oamenii cari lucrează la bogăția forestieră a țării lor, primind 40—50 Lei la zi, pentruca împreună cu familia de câte 4—6 copii să nu mănânce decât un castravete și o bucată de pâine, dacă poate fi numită pâine.

Viața în minele de aur dela Brad.

Ne pregătim să intrăm în mine. Suntem la gura minei. Vizitatorii cu permisiune în regulă, ne urcăm în niște vagonete; se anunță prin telefon în mină, plecarea tramvaiului; sună soneria, cei rămași și cu deosebire soțiile și copiii urează soților și taților noroc.

Drumul e un tunel lung, curentul e mare și rece, ici colo câte un mic bec electric ne trimite lumină slabă din întunericul subteran. Zgomotul e asurzitor, astfel, că cei neobișnuiți, nu se înțeleg prin vorbă.

La stânga și la dreapta, din când în când se deschid noi căi subterane, care adăpostesc în sânul lor niște umbre de-ale personajilor din romane și pe cari noi, modernii secolului al XX-a îi numim oameni, aceștia sunt minierii.

După ce facem 4—5 km. cu tramvaiul ajungem la un centru al minei, cu o circulație mai mare și unde între alte instalații tehnice este și un ascensor.

Ne coborâm din tramvai, ca de aici să străbatem adâncul pământului cu ascensorul, care alunecă cu un zgomot infernal pe scripetele pus în mișcare de curentul electric.

Ne-am coborât cu ascensorul, însoțiți de un inginer, care ne-a dat toate explicațiile necesare. Minele sunt instalate foarte bine. Din pereții minelor picură apă, care se pompează cu ajutorul ma-

șinelor. Odată intrat în mine te simți în cavernele de pe Carst.

Peste tot găsești minierii în grupuri de câte 2—4 sau chiar și singurateci. Sunt foarte primitivi, saluți cu „noroc“, cum se salută și între ei, dela director până la miner.

Minierii lucrează în acord. Am întrebat pe mai mulți asupra câștigului zilnic și mă așteptam ca pe lângă lucrul greu de 8 ore la zi din adâncul pământului, să fie plătiți bine, dar mare mi-a fost surprinderea, când aproape dela toți auziam „că câștigul lor zilnic variază între 70—76 Lei și numai foarte rar este de 78 Lei la zi. Aceștia dintre cei cu o vechime de 15—20 ani în mină. Sunt foarte mulți cari câștigă numai 60—65 Lei la zi. Cei mai tineri au și 40 Lei la zi.

Dar ce zicem noi, cari cerem Statului să plătească funcționarii ca să poată trăi cinstit, când băieți de 14—18 ani primesc numai 25—30 Lei la zi?

Mai primește fiecare muncitor lunar 12 kg. făină cu reducere. Oare, care este cota zilnică pentru un membru de familie, din câștigul susținătorului ei, dacă familia va fi numai de 4 membri? Ori știu că sunt și de 6—8 membri?

Datorită acestei răsplăte a muncii, minierii ca fizic sunt niște oameni îmbătrâniți de mizeria vieții. Cei mai bătrâni sunt negri, de barba nerasă nu li se văd brazdele și încrețiturile adânci ale feței, lăstate de lucrul istovitor și alimentația sărăcăcioasă.

Cei mai tineri sunt niște flăcăi, din cari ai aștepta să radieze numai viață, dar fiziologia lor e aceea a suferințelor și tra-dează surmenajul și epuizarea fizicului.

Nu știu cum, dar după articolul „Mizeria minierilor dela Petroșani“ din ziarul „România“ și salariile minierilor dela Petroșani sunt identice cu cele ale minierilor dela Brad. Ori, mizeria e aceeași în tot locul pentru mineri?

Datoria „Societății de mâine“ este, să aducă acestea la cunoștința celor cari se preocupă de viitorul neamului nostru și cu deosebire organelor Ministerului Muncii.

Până când vom zice:

„Munții noștri aur poartă
Noi cerșim din poartă în poartă“?

D. Moldovan

NOTA REDACTIEI — Ne bucurăm mult de ecoul anchetelor noastre și sperăm că se vor găsi tot mai mulți cărturari din provincie, cari, în interesul localității și regiunii lor vor strânge materialul prețios al vieții sociale, cu grije științifică și respect pentru adevăr, grupându-l în sensul chestionarului nostru. Pentruca legăturile cu noi să fie cât mai vii, sfătuim pe cărturarii din provincie să ceară înscrierea în sindicatul social-economic de pe lângă revista noastră, care elaborează materia serioasă, o supune discuției largi, trage concluziile sociologice și se îngrijește de publicarea ei. Totodată sperăm, ca până la 1 Decembrie să primim manuscrisele cu monografiile în temeiul concursului nostru.

BIOPOLITICA

Contribuțiuni la eugenia națiunii române

Multe popoare s'au menținut grație preceptelor igienice, cu cari erau împănate religiile și practicele lor religioase, altele au nimit lumea cu vitalitatea lor, grație legiuirilor lor igienice-sociale, iar altele și-au menținut tăria, grație unei vieți cu adevărat patriarhale.

Ori, poporul nostru românesc și-a clădit viața, și-a dus-o cu greu și a răzbit prin intemperii, grație acestei vieți adevărat patriarhale, a cărei asemănare nu se găsește la alte popoare. Această viață patriarhală a compensat lipsurile igienice de cari sufereau obiceiurile și diferitele legiuiri efemere ale timpurilor trecute.

Religia noastră creștină, credințele și percepțele noastre religioase au ca bază viața ce va să vină, mântuirea sufletului, și nu se ocupă de loc de cele pământești, cari sunt trecătoare.

Noi n'am putut avea nici un Moise al nostru, nici un Zoroastru, nici un Moahmet românesc, cari să-și fcaă un crez religios sau politic, în care igiena să fie luată ca bază, ca temelie a vieții neamului. Dacă un astfel de noroc ar fi dat peste acest popor blând, supus, viteaz și as-

cultător, azi nu eram o țară de 17 milioane locuitori, ci ne-am fi putut mândri cu vre-o 50—100 milioane, și poate că azi am fi în fruntea civilizației europene. N'am avut noroc, cum poporul nostru n'a avut noroc în multe alte laturi ale acțiunilor și manifestărilor lui. Și, azi existăm, ca popor, numai grație prolificității generative, de care a fost și este încă capabil neamul nostru.

De când existăm ca unitate politică s'au făcut încercări sanitare-higienice destul de serioase, prin diferitele legiuiri efemere, de-a înbunătăți starea igienică dar timpul și mersul vremii au luat înaintea igienei minuscule și microscopice cu care de altcum miciodată nu ne băteam serios capul, astfel că ne-au cotropit azi diferitele nemorociri, boli și stări sociale, subrede cari încep acum să roadă vârtos, să macine profund vitalitatea vestită a țăranelui nostru.

A dispărut faimoasa viață patriarhală de altădată, și conducătorii ce am avut până acum nu au știut să pună în locul ei ceva trainic. În deceniile din urmă s'au introdus legi sanitare serioase, vestite chiar, dar ce folos, că numai pe

hârtie, căci nu s'au aplicat niciodată cu seriozitate, cu încăpăținare, așa că ușor și pe drept ni-s'a scos vorba că la noi: chestiunile sanitare-higienice formează a cincea roată la car. Așa e și azi. Tot ce până acum s'a făcut în țara românească, pe acest teren, e munca exclusivă a medicilor, fără ajutor, fără concurs administrativ sau polițienesc eficace și stăruitor. Legile noastre sanitare? Da, ele sunt bune, e adevărat, dar totdeauna provoacă strâmbarea din nas a politicianilor, a diferiților mari și mici administratori și poliții, cari ar trebui de drept, nu numai să dea concurs organelor sanitare, ci, din propria lor inițiativă pe baza legilor sanitare, să ia măsuri de asanare și îndreptare.

Constatările ce se fac azi în această direcție sunt dureroase, urmările însă în curând vor fi dezastuoase, dacă nu se vor lua măsuri fundamentale de îndreptare. Să zicem că, până acum, n'am știut ce trebuie să facem — cum mi-a spus mie un om politic, și pretins bun cunoscător al administrației.

Admitem să ștergem cu buretele trecutului igienico-sanitar, dar acum, slavă Domnului, după războiu se ridică noua doctrină care va îndruma pașii noștri șovăitori, și care credem că va scoate sănătatea (cum se zice prin Basarabia) de sub tutela politică și de sub nepotism.

Noua doctrină tânără și timidă, anume eugenia sau igiena națiunii, își ridică sfioasă capul, speriată de gălăgia politică, de care sunt cuprinși adevărații și pretenșii conducători ai țării, și în care fierbe țara „dela Nistru până la Tisa“.

Numai să n'o scrintim și cu eugenia. Tare mi-e frică că o s'o îmbrăcăm în haine politice, dându-i costumul vre-unui partid. Și ar fi păcat strigător la cer, căci trebuie să se știe că poporul nostru începe să se păpădească, își subminează inconștient sănătatea, îl seceră, îl doboară bolile medico-sociale, cari după război, mai ales, să întind îngrozitor. Și atunci ce fel de eugenie vom face, dacă nu vom stărpi întâi aceste flagele sociale din rădăcină?

Nu e destul numai atât. Trebuie să ne mai războim și cu un alt dușman tot atât de periculos, ba poate cu mult mai periculos decât toate bolile sociale, și acest dușman este, pentru Basarabia, medicina empirică și moșitul empiric, cari provoacă tot atâta mortalitate cât oricare boli medico-sociale.

Știm că în Bucovina, în Ardeal și mai puțin în vechiul regat, acești dușmani ai națiunii, cari sunt babele lecuitoare și moașele empirice, nu-și fac chiar de cap ca în Basarabia. Aci ele sunt cioclii funerari ai țărânilor și bălăcesc în sănătatea norodului așa cum porcul bălăcește în mocirlă.

Nimeni nu s'a ocupat și nu se ocupă de ele, cu toate că, în Basarabia, babele lecuitoare și babele moșitoare, formează plaga cea mai omorătoare a copiilor, și nenorocirile ce provoacă aceste specimele hădoase echivalează cu pierderile unui război.

Practicele lor sunt așa de îngrozitoare, atât de strigătoare la cer, încât nu cred

că cei în drept nu se vor sesiza spre a lua măsuri. Nu pot crede că cei cari se ocupă cu tânăra știință, cu eugenia, să nu caute a cunoaște și aceste laturi a ereziilor medico-sociale din provincia noastră.

Nu cred că vor putea eugenia nația română, fără a eugenia mai întâi pe moldovenii din Basarabia.

Dr. Medic Fr. Pop, Chișinău

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Teatru românesc în traducere maghiară

În legătură cu însemnarea noastră din numărul trecut al revistei despre „Repertoriul teatrului maghiar“ din localitate, d. director al acestui teatru ne scrie următoarele:

„Am citit cu mare atenție cronică D-voastră din ultimul număr al revistei „Societatea de Măine“ referitoare la Repertoriul Teatrului Maghiar și am constatat cu o vădită satisfacție și bucurie spiritul absolut obiectiv cu care tratați subiectul. E doară singura posibilitate de a apropia cât de mult posibil, prin o conlucrare culturală, aceste două neamuri. Or scopul meu fiind tocmai aceasta și cronică D-voastră atacând tocmai acest punct cred de bine venit momentul de a vă cere un sfat. O vizită în archiva Ministerului Cultelor și Artelor ar putea încredința pe oricare cercetător, că an de an am cerut cu insistență ministerului, ca o Comisiune, — sunt doar atâtea, — să aleagă piesele originale, cari ar urma să fie jucate de teatrele maghiare și, încredințându-le pentru traducere unui om de litere, să primim astfel o directivă în propagarea culturii și artei dramatice românești. Nimic nu s'a făcut, ci s'a lăsat la aprecierea fiecărui director să aleagă după plac și fără a ști că ce alege, necunoscând literatura dramatică românească. Și astfel situația s'a agravat. Dacă autorul unei piese pe care o reprezentăm era într-o slujbă sus pusă ori chiar politician, eram acuzat că vânez după interese și înlesniri. Când am reprezentat „Scrisoarea Pierdută“ am fost acuzat de rea credință, pentru motivul că am prezentat publicului maghiar o piesă în care sunt ridiculate și batjocorite stările dela noi. Cu un cuvânt întotdeauna s'a căutat ceea ce nu era, dar se inventa.

Tocmai din aceste cauze ar trebui să se aleagă de cătră un areopag literar cu toată garanția de competență și seriozitate acele piese cari ar urma să fie traduse și jucate pe scenele teatrelor maghiare pentru publicul maghiar, și cari să producă un câștig moral literaturii dramatice românești și culturii românești. Iar pentru aceea ce s'a ales să nu fie făcut responsabil șarmanul directorăș de provincie, care în cele mai multe cazuri este așezat la bara de judecată a opiniei publice, fără să aibă vre-o vină, ci acel areopag care are chemarea și competența în materie de literatură dramatică. Chestiunea prezintă un interes atât de viu și tranșarea ei este atât de urgentă, încât n'ar strica dacă V'ați face ecoul acestei importante întrebări, care în urma articolului D-voastră a ajuns să fie de toată actualitatea. Cu distinsă stimă: Dr. Eugen Janovics“.

Noi am plecat dela o constatare parțială, asupra laturii românești a repertoriului actual al teatrului maghiar din localitate și d. director Janovics ne duce la un principiu, acel al alegerii pieselor românești pentru oricare teatru maghiar și în fiecare an. Comisia „competentă“, pe care a cerut-o Ministerul Artelor d. Janovics în repetate rânduri, fără nici un rezultat, ar fi avut această chemare, în scopul mijlocirii unei cunoașteri din partea naționalității maghiare a literaturii românești în partea ei cea mai pregnantă. Pretindem concetățenilor noștri de altă naționalitate să caute să ne cunoască în toate manifestările noastre culturale, dar nu ne îngrijim să le dăm un far de-orientare, cel puțin așa de puternic, ca acela cu care-i orbim în viața politică. Deși ei înșiși ni-l cer. Și doar mai traică și mai favorabilă pentru noi ar fi dragostea lor câștigată prin acest mijloc, decât atâtea legături echivoce politicianiste, cari de multe ori ne înstreinează și mai mult de ei.

Poatecă nici n'ar fi nevoie de o comisie din nou creată cu această îndatorire. Ea n'ar avea de lucru decât odată pe an, în preajma deschiderii noii stagiuni și în restul timpului s'ar prăpădi de urit. Ba membrii ei ar mai fi poate incomodați și cu încasarea unui „onorar“ din punga statului. Vorba d-lui Janovics: comisia „sunt doar atâtea“! De ce n'ar putea îndeplini această funcție comisia literară a Teatrului Național din orașul nostru, unde se găsesc persoane cunoscătoare a literaturii și culturii românești și a literaturii și culturii maghiare deopotrivă? Ar avea deci toată „competența“ întru alegerea unui repertoriu românesc pentru scenele teatrelor maghiare, pe care apoi să nu-l mai putem suspecta chiar noi Români, cum s'a întâmplat până acum. Această nouă îndatorire n'ar îngreuna prea mult sarcina acestui comitet, căci el rar are de examinat vre-o piesă inedită...

Dar poate se mai găsesc și alte soluții, mai feroice decât a noastră. Lăsăm deschisă chestiunea și așteptăm cuvântul oficialității de două ori „competente“. Este timpul să se găsească o soluție, acum când se lucrează la noua lege a teatrelor, care nu poate neglija problema repertoriului românesc la teatrele maghiare.

Deschiderea stagiunii: Răzvan și Vidra, de B. Petriceicu Hașdeu

Nu toate operele dramatice vechi, numite „clasice“ pentru că fac parte din comora de artă a unor veacuri de curând sau de mult apuse, sunt aduse de repetate ori în vremuri nouă în ficțiunea de realitate a scenei, pentru vigoarea nescăpată a valorii lor artistice, care ar putea

stăpâni cu aceeași putere simțirea lumii de astăzi cași simțirea contemporană nașterii lor. Uneori ele deșteaptă interesul prin valoarea lor relativă de simplu document istoric, tablou vibrant al unei vieți spirituale, care în forma aceea nu mai dăinuiește, — pentrucă o operă de artă aparține poetului creator, dar aparține și unei epoci date, dupăcum scriitorul este fatal, prin construcția lui spirituală, fiul unei perioade de timp mărginite și aproximativ caracterizate. Aceasta cu atât mai mult, cu cât capacitatea de apreciere artistică variază și ea în timp, dupăcum variază valorile estetice pe cari le socotesc absolute numai mințile îngrădite, cum sunt îngrădite oalele sparte de lut în împietură de sârmă.

Și n'am fi sinceri, dacă am așeza pe aceeași treaptă din scara valorilor „Ruy-Blas”-ul lui Victor Hugo cu „Macbeth” a lui Shakespeare spre exemplu, oricăd de celebru ar fi matadorul romantismului. Dar omul modern are o capacitate de curiozitate nelimitată; îi place să-și adâncească privirea în tabloul unei vieți apuse cu aceeași pasiune cu care și-o întoarce apoi asupra sa însuși; caută mereu și ne-năturat alte forme de viață, poate tocmai fiindcă nu și-a putut produce o formă nouă, proprie, în care să se complacă până la izolare, cum s'a petrecut aceasta în alte epoci ale istoriei.

Când această operă dramatică de o valoare mai mult istorică decât artistică aparține literaturii dramatice naționale, interesul pentru ea e mai mare și sponeste, în măsura în care ea reușește să atingă anume coarde din sufletul nostru, cari în-samă, o perzistență în noi, în formă evoluată, a unei structuri spirituale comună cu aceea a strămoșilor. Astfel reluarea pieselor vechi din puținul nostru repertoriu dramatic, de către teatrele noastre naționale, este pe deplin justificată. Și deschiderea stagiunilor numai cu astfel de piese însămnă un omagiu adus trecutului, în care căutam mereu să ne recunoaștem pe noi cei de azi.

„Răzvan și Vidra” aparține acelei categorii de drame, a căror valoare nu se măsură numai cu criteriul strict estetice. Ea nu poate rezista unui examen critic care nu deschide și niște uși de scăpare. Și atunci de obicei căutam intențiile autorului, cântărim mijloacele de realizare pe cari i le pune la dispoziție momentul istoric și apreciem în funcție de aceste contingențe.

Hașdeu căuta să zugrăvească în această operă o anumită epocă din trecutul Moldovii, când siguranța și stabilitatea individuală și socială erau numai dorință, când dreptatea pentru mulțimea poporului se hotărea în codru, în jurul focului haiduceș și când alipirea sinceră, puternică față de pământul natal și față de țară era curată numai în inima aceluiaș popor de jos. Cel puțin așa ne face el să vedem, prin opera lui, realitatea aceea trecutată. Și este fără milă, când pune față în față cele două categorii sociale ale trecutului nostru, boieri și țărani; nici un boier cu suflet înalt și încălzit de focul dragostii de țară: Sbierea un avar și-un laș,

Văscan Ganea vanitos și venal, Basotă inconștient și venal și el; acelaș caracter dubios și aceeaș lașitate o găsim și la dascăl, care asemenea aparține unei categorii sociale diferențiate de popor; în sfârșit, chiar Vidra, „nepoata lui Moțoc”, nu are în ea nimic decât nebuna mândrie de parvenire. Pe când în rândul celalalt: un cerșitor umilit prin condițiile de existență, dar mândru și român, un răzeș curajos și tot așa de dârz în românismul lui, un isteț tovarăș al lor, viclean ca un vulpoi, dar în suflet și acesta cu dragostea de țară, și însuși Răzvan, odrasla de țigan, rob de clasă, ca și rumânul, dar cu suflet drept și generos, de o mândrie îndreptățită, care isvorește din abundența sufletului său nobil în sens ideal. Credem că se poate atribui acestei severe critice sociale, proiectată în trecut și o valoare actuală, valabilă pentru vremea în care a trăit Hașdeu.

Apoi a doua intenție a scriitorului, înbrăcarea acestei realități simbolice într'un vesmânt poetic, care să nu aibă nimic strein în el, nici ca lexie, nici în sintaxă. Mărturiseste singur, într'o prefață, pe care edițiile mai nouă o ignorează, greutatea „de a scri în limba românească din secolul XVI, fără neologisme și fără inversiuni moderne”. Și să nu uităm că Hașdeu scria într'o vreme, când poezia română cultă era în frageda ei tinerețe.

În colo, versuri banale, ca factură, destule banalități în compoziție și mai ales lipsă de acțiune. Cinci acte cari înaintează greoiu și mai mult expun decât dramatizează subiectul, purtând chiar câte-un nume special fiecare, ca niște capitole de roman. Și o remarcabilă intuiție psihologică, cu o grijă deosebită de a individualiza personagiile.

În cursul acestor cinci acte urmărim înălțarea unui fiu de țigan până la scaunul domniei, grație virtuților lui strălucite: bărbăție și ăcusință și marinimie și mai ales prin biciuirea continuă a ambiției lui nobile de către vanitoasa Vidra, care-și leagă soarta de a lui.

Actorii nu s'au mișcat totdeauna ușor prin versurile lui Hașdeu, cari au fost pentru ei uneori o cursă de mărăcine. Însuș titularul rolului lui Răzvan, d. Bârsan, s'a prins în această cursă. D-sa ne-a dat apoi mai puțin un Răzvan și mai mult un erou romantic din teatrul francez, dar cu o puternică forță de interiorizare, așa cum numai la dânsul o putem vedea. Vidra d-nei Bârsan a avut toată expresia de orgoliu pătimas, care se slujește și de drăgălășenie și de viclenie pentru a isbândi, însă cam puțină elasticitate, mai ales în actul I, unde eroina este fată. O nouă creațiune reușită a d-lui Stănescu-Papa, în rolul lui Sbierea; plin de spontaneitate și firescul d-lui Potcoavă în Vulpoiul, serio-Ghibericon, în Dascălul lipsit de caracter, firescul d-lui Potcoavă în Vulpoiul, seriozitatea d-lui Psatta plină de demnitate în rolul Hatmanului polon, reușita întrupare a semeției deșarte a polonului Minsky la d. Rădulescu și grația altoită pe un fond de naivitate și ajutată de o bună dicție, cu care d-na Rădulescu a declamat poezia populară în actul ultim.

Studiate figuri au înfățișat și d-nii V. Vasilescu, Arsene Popovici și N. Dimitriu.

În „Răzeșul” d-lui Neamțu prea se vedea orășanul travestit în țaran.

Montarea lipsită de originalitate; necorespunzătoare în actul I, unde trebuie să se vadă o piață; lipsită de perspectivă și săracă în actul III, tabăra polonă, unde se simțea lipsa figuratiei.

Evantaiul, Comedie de Flers și Caillavet. Trad. de S. Alexandrescu

A doua premieră a Naționalului nostru face parte din comediiile mai puțin reușite ale productivilor și spiritualilor autori francezi. Ea scade în comparație cu însuși comediiile reprezentate pe scena noastră, ale acelora. Spectatorii însuși și-au dat seama de aceasta, căci prea puțin entuziasm au pus în primirea ei, cu toatecă toți erau dormici după o seară de veselă destindere sufletească, în răs luminat de artă. Piesa nu are nici verva, nici duioșia din „Amorul veghează” și nici situațiile ingenioase ale „Frumoasei aventuri”. Nu e lipsită însă de dialogul scăpărotor de „spirit”, binecunoscut la cei doi autori. Acțiunea nu se distinge prin nici o notă deosebit de nouă. Ea se întâlnește în multe puncte cu cea din „Amorul veghează”. Comparații numai pe Francois Trevox din „Evantaiul” cu Ernest din cealaltă și e de ajuns. Adăugați acestora faptul că nici un personaj nu te leagă prin vreun remarcabil relief sufleteș, pentru a vă convinge de adevărul susținut de noi.

Interpretarea încă a fost făcută într'un ritm destins, uneori chiar dezacordat. D-na Olimpia Bârsan în rolul Gizellei Vaudreuil n'a fost la înălțimea calităților de femeie irezistibilă, cari ni-se amunță, cu mult lux de superlative, înainte de intrarea d-sale în scenă. D-l Neamțu-Ottonel a pus mult studiu; mai puțină căldură interioară. D-l Dimitriu a fost mai mult sfortare decât realizare. Reușite d-soara Cronvald, d-na Jipescu-Hodoș și d-l Simionescu. Înaintea tuturor însă d-l Voicu a stors multă admirație. Bătrânul creat de d-sa a fost cuceritor prin ironie bună și prin duioșie. Montarea actului I, în deosebi, plină de gust și sobrietate.

EXPOZIȚII

Expoziția pictorului Alex. Popp

În sala de sticlă a Prefecturii se cuprinde rodul proaspăt al muncii de un an a directorului Școlii de Bele-Arte din Cluj, d. Alexandru Popp: peisagii și portrete. Peisagiile primează, dovădind o preferință a fenomenalității obiective, purificată de elementul uman. Astfel tratarea se înmădiiază pe obiectul exterior, înbrăcându-l doar cu haina colorii, fără a afirma drepturile personalității artistice. Câmpiile, munții, colturile de sat, fragmentele marine, toate imbie de pe pânză colorii fragede, limpezi, prin cari vorbesc lucrurile văzute de ochiul artistului pure, neingreutate de atmosfera cotropitoare: o natură curată, curată. Munții, dela Azu-

ga (No. 26), își înalță calcarul golaș și lipsit de romantismul, care pare că a monopolizat emoționalitatea muntelui; golfulorul dela Balceic, străjuit de frumoasa Coastă de Argint, își tremură apele în fața ochilor vrăjiți, direct, fără intermediu străine. Deci, acesta ar fi numitorul comun pentru peisagiul d. A. Popp: neconceptualizând natura, o redă obiectiv, prin mijloacele simple ale artei autentice. Se simte totuși sufletul cald al artistului vibrând în dosul pânzei, inundând totul cu un optimism senin. — Portretistica, o altă categorie a picturii d. A. Popp, de asemenea nu deviază într-o stilizare care să evidențieze specificul creatorului, ci se tocmește, și de astă dată, realității deadreptul netrecând-o prin „prisma” proprie, care poate să aibă unele particularități ascunse și, poate, neinteresante. — Deci, lumea exterioară, prezentată talis qualis, în expoziția d-lui director al tinerei Școale de Bele-Arte, liniștește și sprijinește meritele pentru cari a fost pus în acest post.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Flamura (Nr. 7-8) aduce cel mai bogat număr din câte îl cunoaștem, dela apariție. În frunte un eseu, plin de nerv feminin, surprinzător de bogat în comparații sugestive, al d-șoarei Elena Văcărescu. Esseau — o paralelă între doi uriași: Byron și Shelley — e o conferință rostită de compatrioata noastră, în anul trecut, la Universitatea Analelor din Paris. El ne desvăluie un rar dar de evocare plastică și de pătrundere în cele mai delicate și tainice ascunzături ale sufletelor geniale. Nu ușor lucru este a înfățișa o viețuță, ca a lordului Byron, fulger în continuă descărcare, mai genială decât opera. Autoarea a făcut-o însă cu tot talentul poetic, indeobște recunoscut, Citindu-i eseuul ne gândeam la prodigioasa-i propagandă despre frumusețile țării ei de baștină pe care o face cu egal succes la Paris, Geneva și în alte centre europene.

D-l Emanoil Bucuța publică ultimele file ale jurnalului regretatei Bucura Dumbravă. Acelaș scriitor care s'a remarcat printr-o adevărată revelație, dându-ne „Legătura roșie” ne surprinde prin fragmentul, scăpărat de poezie a amănuntului natural și sufletesc din romanul „Fuga lui Șefki”, premiat de „Cartea Românească”. Proza mai semnează d-nii Adrian Pascu (Cea dintâiu femeie) și Mihail Drumeș (Gândul), iar poezie d-nii N. Milcu, M. Romanescu, Gyr etc. Revista se mai remarcă prin cea mai bogată cronică a publicațiilor străine. Păcat că nu s'a putut desbăra încă de injurăturile (cuvântul nu e prea tare) oltenesti ale cronicelei. De astădată au ajuns la rând inșiși confratria craioveni.

Razimul cel mai solid al „Societății de mâine” este abonamentul achitat la vreme, pe cel puțin 6 luni înainte.

O publicație atât de bogată în conținut nu poate înflori decât într-o societate disciplinată în ce privește îndeplinirea obligațiilor sale materiale.

Plătiți abonamentul!

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Invățământul igieni în școală.

Ministerul instrucțiunii publice elaborează un proiect pentru reforma învățământului secundar. Comisiuni diverse de specialitate lucrează la redactarea programului analitic pe materii sau grupuri de materii. În evoluția firească a progresului științific reforma aceasta pare nu numai justificată, ci se impune în mod imperativ. În seria școlilor de diferite grade, liceul e merit să rămână un perpetuu laborator al instrucției fundamentale. Fără temeinicia cunoștințelor câștigate pe băncile cursului secundar, folosul învățării universitare e iluzoriu și lipsit de vitalitate. De aceea ne bucurăm văzând strădană binefăcătoare a ministerului școlilor și ne mai pare bine de reforma ce se pune la cale și pentru un alt motiv, care a făcut obiectul multor comentarii în cadrele acestei cronici. Am accentuat în repetite rânduri necesitatea introducerii studiului igieni în toate școlile și am făcut acest lucru cu convingerea nestrămutată, că atâta timp, cât nu se va strecura în mintea elevilor noțiunea însemnătăii capitalului biologic pentru bunăstarea socială și perpetuarea națiunii, numeroasele doctrine teoretice, la cari sunt supuși copiii dornici de învățatură, nu se vor putea încheia într'un complex de cunoștințe cu adevărat folositoare și pentru viață, nu numai pentru lustrul efemer cerut de snobismul actualității. Noțiunea de sănătate merită să se infiltreze profund în concepția oricărui om cu răspundere față de sine și față de semenii săi. Adevărul acesta l-au înțeles perfect de bine acei reformatori ai învățământului din unele state din Europa și mai ales din America, atunci, când au introdus igiena în școală, asigurându-i un loc de frunte. Chiar în Europa sunt școli primare, în cari nota principală privește curățenia corporală și clasificarea e determinată de condițiile în cari copilul știe să-și îngrijească corpul. În Italia igiena se învață începând din clasa întâia primară, ca obiect principal. Dacă nu ne-am ghida decât după dovezile acestea, ar fi suficient de convingător pentru legiuitorul dela noi să urmeze exemplul de mai sus. Începând cu noțiuni elementare de anatomie și fiziologie și continuând cu considerațiuni generale de biologie umană, studiul igieni, repartizat în cei șapte ani ai liceului, s'ar încheia cu scrutarea valorii capitalului biologic național. Eficacitatea învățăturilor acestora ar fi extrem de prețioasă nu numai pentru individ ci și pentru organismul întregi națiuni.

„Astra Medicală” în Basarabia.

Sub cupola protectoare a „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român” toate motivele de discordie dintre fiii răslețiți ai aceluiaș neam dispar și puterile de muncă și creațiune se contopesc într-o imensă forță productivă, demnă de capacitatea noastră creatoare. Dintre societățile noastre culturale fără îndoială că „Astra” și-a câștigat cele mai mari merite prin vechimea și prin stăruința cu care

s'a pus în slujba intereselor superioare ale neamului. Faima „Astrei” transilvănene a depășit demult hotarele țării de dincoace de Carpați și când propovăduitorii săi cei mai reprezentativi au descalcat în noile provincii desrobite, entuziasmul cu care au fost primiți și evlavia cu care au fost ascultați n'au mai cunoscut margini. Opera culturală pe care o desfășoară „Astra” în Basarabia este mai presus de orice laudă. Datorită omului providențial care este Onisifor Ghibu de la Universitatea din Cluj, ambasadorul „Astrei” pentru Basarabia, „Astra” a înregistrat până acum o serie de succese frumoase. Cele 10 secții științifice și literare, constituite după chipul și asemănarea surorilor lor dela Cluj, constituie un nucleu prețios de adevărat progres românesc. Și printre acestea secția medicală și biopolitică ocupă un loc de frunte și se afirmă ca o antemergătoare, dând pildă tovarășelor sale. Secția medicală a „Astrei basarabene” are mult de lucru, acolo, dincolo de Prut, și în luna viitoare, când se va face inaugurarea festivă a activității sale va dovedi încă odată că rolul său nu are numai o însemnătate efemeră.

Dr. Aurel Voinea

BIBLIOGRAFIE

A apărut:

„SIFILISUL VISCERAL MEDICAL”
de prof. Dr. Iuliu Hațieganu

A ieșit de sub teascurile tipografiei „Viața” din Cluj, în condițiuni tehnice superioare o nouă operă de știință românească, ce este o solidă contribuție științifică a științei medicale în general. Varietate forme ale sifilisului visceral, înfățișate într-o mare bogăție de ilustrațiuni, sunt roadele unor cercetări de îndelungată migăleală de savant în clinica medicală a universității Clujene. D-l prof. Dr. Iuliu Hațieganu unește cunoașterea profundă a teoriilor și experiențelor autorităților apusene cu propriile sale rezultate, obținute printr-o atentă observație de ani de zile.

Cartea d-lui Hațieganu face cinste științei și tiparului românesc.

Un exemplar lei 500.

Reviste

Viața Medicală (Septembrie)
Viața Agricolă (1 Septembrie)
Gutenberg Typograph (25 Sept.)
Revue Prudy (Septembrie)
Adevărul Literar și Artistic (26 Sept., 3 Octombrie)
Oltenia (23 și 30 Septembrie)
Flamura (August-Septembrie)
Correspondența Economică (August)
Peninsula Balcanică (Aug.-Sept.)
Familia (Septembrie)
Correspondența Economică (August)
La Roumanie Nouvelle (15 Sept.)
Țara Noastră (3 Oct.)
Ideea Europeană (1 Oct.)
Cosinzeana (39-40, din 3 Octombrie)
Viața Cooperatistă (Iulie-August)
Foaia Timirimii (1 Octombrie)

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE

Stâlpii societății

Nu este nevoie de o demonstrație deosebită, pentru a arăta cât de necăjită este cărturarimea noastră așezată la orașe.

Întăiu de toate ea abia și-a infiripat o biată gospodărie, restrânsă în apartamente modeste și închiriate scump.

Apoi ea trebuia să îndeplinească munca istovitoare de birou, pentru a asigura funcțiunile administrațiilor tinere ale statului român și ale instituțiilor culturale.

Dar pentru că slujba nu poate să dea nici minimul necesar al existenței fiecarei prolețar cărturar a fost nevoit să mai angajeze alte două-trei slujbe particulare.

Niciodată n'a fost un funcționar de stat mai împovărat decât acum.

Cei cari încearcă să se pricească prin politică, nu pot ieși din afacere decât „opăriți” și desiluzionați.

Iar viața economică nu este nicidecum stabilă astfel, că o necurmată criză sugrumă orice viață intelectuală mai intensă și mai odihnită a clasei mai instruite și mai pregătite culturalicește.

Și totuși noii orașeni sunt în stare a-și duce viața de pe o zi pe alta, putând să-și îndeplinească îndatoririle oficiului. Cum se explică? Nu este surtucăr care să nu aibe pe cineva la țară, părinți, rudeni ori prieteni cari să nu-i stea într'ajutor cel puțin cu articolele alimentare atât de scumpe pe piețele centrelor orașenești.

Nesiguranța și scumpetea care fac atâtea griji cărturarilor dela oraș în pragul iernii pot fi astfel suportate încă grație ajutorului ce ni-l dau satele noastre.

Odată mai mult ne întorcem privirile recunoscătoare către cei „de-acasă” cari fac posibilă totuși firava viață românească a orașelor. Satele sunt stâlpii societății românești în noule teritorii.

Cărturarii vor avea desigur suficientă memorie ca să nu piardă legăturile și interesul pentru nevoile satelor, de a căror înflorire atârnă atât de mult rosturile noastre modeste în târguri.

Horia Trandafir

O tradiție frumoasă. — Reuniunea femeilor române din Brașov a împlinit 75 ani de existență. Jubileul a fost sărbătorit de toată lumea românească, întâiu de societățile feminine întrunite în congres, apoi de oficialitate în frunte cu primăria Brașovului care a făcut un gest de largă dărnicie prin ajutorul de un milion de lei, înfărsit de toată suflarea românească. Odată mai mult s'au relevat calitățile ardelenesti de înmănunchiere a silinților sociale, constituindu-se asociații puternice menite să desvolte progresul. Mai ales de asemenea calități are nevoie România mare, și cu deosebire într'o vreme de dureroasă criză suflătească și de absență în armonizarea năzuințelor și în intensificarea eforturilor de construcțiuni sociale. Înșile reuniunile feminine au nevoie de spiritul cel vechiu al asocierii și sporirii voinței pentru a deschide noui perspective emancipării femeii în lumea cea

nouă. Printre atâtea urări adresate, adăogim pe al nostru în acest sens.

Ceva lipsește Bucureștilor. — În muzeul etnografic din Zagreb sunt colecționate cam trei mii de cătrinte, oprege românești din diferite ținuturi. Opregele au fost cumpărate dela expoziții, dar și strânse personal cu prilejul cutreerării prin ținuturile românești, de către destoinicul director d. S. Berger. Am fost foarte surprinși de această descoperire. Nu credeam, că alături de pitorescul costum național cu scăpărările broderiilor roșii sârbești, cu fondul negru sloven și cu luminile ciudate muntenegrin și dalmațian să ne găsim propriul nostru port. Și Belgradul își are muzeul său, însă fără dimensiunile și bogăția celui dela Zagreb, iar modelele curat românești lipsesc. Bucureștii peste tot nu au o asemenea preocupare de a-și întemeia un mare muzeu în care comorile de frumusețe artistică ale costumelor așa de variate din toate văile și ținuturile patriei să fie înfățișate în eşantioanele cele mai nimerite. Ca artă poporul român nu este în inferioritate față de sârbi. Oricare vizitator strein ar fi curios să vadă alesiaturile artei noastre populare.

Nu mai vorbim, că însăși țara este dornică oricând a se cunoaște.

Dar Bucureștii este înainte de toate un bălcu imens, în care predomină afacerile și politica. Palatelor culturale, încă nu le-a venit rândul. Nici al Academiei nu se înaită încă. Și-i regretabil...

Scumpete și speculă. — Avem un an productiv. Faima bogățiilor României a trecut și de altfel peste granițe. În mod natural te-ai aștepta ca în țara românească să fie o ieftinătate proverbială. Desiluzie. La noi totul este scump, nu numai articolul de îmbrăcăminte, ci și cel alimentar. Am ajuns o țară mai scumpă decât Ungaria și Austria. Călătorul constată cu regret, că cu cât te îndepărtezi spre Vest, cu atât este mai ușoară viața. Ungaria este mai scumpă decât Austria care la rândul-i are o urcare de 20—30 procente față de Italia, decât care apoi Franța are o piață și mai ieftină. Înspre Răsărit în mod fatal trebuie să fie o scumpete exorbitantă. Dar la noi toate sunt scumpe nu din cauza rarității alimentelor, ca în Apus, ci a altor vicii ce par iremediabile: dificultățile de transport, lipsa grădiniilor sistematice de verdeturi, oscilațiile și diferențele mari de prețuri dela oraș la oraș (Clujul cu 100 la sută mai scump decât Buzăul de pildă), în definitiv la noi toate sunt făcute pentru speculă, este domnia desăvârșită a bunului plac în lipsa oricărei mâni energice a autorității de stat și în lipsa oricărei discipline a publicului. Avem scumpete și speculă: le merităm!

Pace politică. — Nu la noi, căci aceasta ar fi cea mai mare minune a secolului; românul nu se împacă cu „dușmanul” său

politic — nu adversar politic, pentru că de regulă se întrerup relațiunile între membrii de altă culoare de partid — decât în ceasuri supreme de pericol pentru țară. Nici în Italia, unde nu există opoziție. Ci într'o țară pe care o socotiam mai balcanică decât pe a noastră: Jugoslavia. Guvernul este format de cele două mari și populare partide politice: radical-sârbesc și țărănesc-croat. Și pacea politică admite o activitate economică foarte rodnică. O serie întreagă de legi economice sunt în studiu: a reorganizării băncii naționale în vederea acordării creditelor ieftine pentru țărani, a favorizării agriculturii prin utilaj industrial, a lărgirii autonomiei comunale.

De prosperitatea economică atârnă toată viața unei țări. O economie rațională regulează funcțiunile întregului organism al țării, cum stomacul sănătos susține viçoarea corpului omesc — fără de care nu se poate desvolta nici o activitate cerebrală. Se pune și pentru noi întâietatea problemelor economice, pentru a pune țara pe drum bun. Dar întâiu trebuie să vină pacea politică.

Anchetele monografice. — Ecourile de presă prilejuite de anchetele noastre în munți, precum și scrisorile particulare ce le primim, sunt o încurajare pentru străduințele noastre de trei ani de a stărni interes pentru problemele reale ale satelor noastre. Orbecăm în întuneric și nu putem pune luminoș nici în mod teoretic vre-o chestiune economică ori demografică, fără a ne hotări să descindem pe teren și să semtăm măruntaiele realităților. Lumea este sătula de vorbe mari și promisiuni deșarte.

Să ne luăm curajul de a privi în față stările sociale, și să le prindem sub aspect științific. Ne pare bine, că chestionarul nostru a interesat un cerc mai mare de cititori. Revista noastră, față de un asemenea rezultat moral, va face eforturi tot mai continue pentru a susține la suprafață problema monografică. În 14 Decembrie 1924 apărea cel dintâi articol despre necesitatea „sistemizării anchetei” în revista noastră. În măsura în care va crește interesul general față de sociografie, în aceeași măsură vom putea să așezăm temelii tot mai solide, mai științifice preocupărilor în direcția dezvoltării anchetelor. Știința socială este la început în țara noastră. Faptele sociale necesită studiu îndelungat și pe teren. Este o materie anevoioasă. Deindatăce însă reușește a fi înfățișată în mod precis, ea este sursă inepuizabilă de stimul al ameliorărilor sociale. Oboselile noastre de trei ani încep să dea roadă. Colaboratorii noștri și cărturarii cu interes față de asemenea probleme se grupează într'o societate de cooperare social-economică, pentru a putea lucra și mai intensiv în direcția arătată.

Dr. GHEORGHE RUSU
avocat, București

și-a schimbat adresa din str. Traian 159,
în str. Lucaci No. 99.

CRONICA ECONOMICA-FINANCIARA

Ancheta economică a guvernului în Ardeal. — După ce guvernul a luat deja contact cu cercurile economice din Oradea, încă în vara anului curent, prin d. M. Manoilescu subsecretar de stat la finanțe, a continuat ancheta sa economică și în Cluj, unde la finea lunii trecute s'a oprit d. Manoilescu — venind din Karlsbad — să asculte și doleanțele principalilor factori economici din Cluj.

În ședința Camerei de Comerț din Cluj s'au pus în discuție cele 3 memorii ale președintelui acestei instituții d. ing. J. F. Negrutiu, care pledează pentru rezolvirea următoarelor probleme:

1. Înființarea unor întreprinderi vamale în Cluj;

2. Înființarea unei burse de valori și mărfuri; și

3. Chestia creditelor eftine necesitate de către industriași și comercianții din Ardeal.

D. M. Manoilescu în declarațiile făcute se asociază solicitorilor în chestia înființării întreprinderilor libere și a unei burse de valori și mărfuri. Admite și D-sa că stările actuale dela întreprinderile vamale nu pot dăinui mult, căci regimul acesta constituie o povară greu de suportat de comerțul nostru.

O deosebită atențiune s'a dat chestiunii bursei. Rolul bursei de a concentra capitalul mobil și a mări circulația lui a fost în deajuns relevat ca o urmare logică a expunerilor judicioase făcute asupra situației generale economice de după războiu, care situație este caracterizată de lipsa capitalului mobil.

Tocmai lipsa de capital mobil — care se resimte îndeajuns prin criza actuală financiară — ne face să fim cam sceptici în ce privește existența unei burse de valori.

Cât despre creditul eftine pentru industriași și comercianți, d. subsecretar de stat ne mângâie cu revenirea la normal, când băncile particulare vor face concurență — în ce privește dobânzile la plasamente — băncii de emisiune, și când dobânda se va stabili în jurul unui etalon de 9 la sută.

E adevărat, că înainte de războiu erau țări unde creditul particular a fost de multe ori mai eftin decât al băncii de emisiune, dar acest fenomen s'a putut observa numai în anumite perioade și numai în țările, cari finanțau Europa întregă, adică Franța, Anglia și Germania. Noi, vom trebui încă mult să muncim și să ne acumulăm mari rezerve de capitaluri mobile, ca să putem chiar și după o normalizare a vieții economice, să ajungem în situația acestora.

Folosindu-se de ocazia șederei la Cluj a d-lui subsecretar de stat, și-au supus doleanțele și industriași din organizația U. G. I.-ului secția Ardeal. Industriași s'au plâns din nou contra prețului gazului metan, contra suportării sarcinilor publice de către industrie, apoi contra tarifului C. F. R. și a taxelor vamale, des-

tăinuind că taxele vamale nu-i protejează în deajuns, iar tariful C. F. R. și prețul gazului metan îi duce la ruină. În fine se fac reproșuri, că industria nu este în deajuns ajutorată cu credite eftine.

Sărmanii industriași, câte rele mai au de suportat! Dar țărani noștri ce zic? Ei tac, și nu se mai plâng nici contra tarifului C. F. R., nici contra impozitelor și nici contra scăderii prețurilor produselor agricole, atunci când, industria, profitând de urcarea tarifului vamal, de fluctuațiunile leului și de majorarea tarifului de transport pe C. F. R., au urcat necontenit prețul fabricatelor. Țărani nu cer nici credite eftine, și nici ce să facă guvernul ca să aibă recoltă bună.

*

Sporirea taxelor de transport pe C. F. R.

— Aceasta încă a fost o surpriză a lunii trecute. După ce s'a afirmat că noul tarif de transport pe C. F. R. nu va difera de cel vechiu decât numai cu 40—50 la sută, la 15 Septembrie — după intrarea în vigoare a nouilor taxe — s'a putut constata, că la unele produse s'au urcat taxele de transport și cu 150 la sută. Ele variază nu numai după soiul mărfii, ci și după distanță și greutate, fiind transportul pentru o greutate superioară mai puțin urcat.

Astfel transportul făinei pentru o cantitate sub 5 q. pe o distanță de 100 km. arată un spor de 50 la sută, iar pentru 15—20 la sută pe aceeași distanță sporul e numai 29 la sută.

Tratamentul special pentru anumite mărfuri a adus cu sine o mulțime de nemulțumiri și proteste ale mai multor categorii de producători.

Ca urmare inevitabilă a urcării taxelor de transport avem de înregistrat și o majorare a prețurilor, chiar a articolelor de prima necesitate.

◆

Situația economică a Austriei. — Diferite indicii ne face să primim favorabil dezvoltarea economică a Austriei, care se apropie tot mai mult de normal. Etalonul băncii de emisiune a scăzut dela 7 și jum. la sută la 7 la sută, ceea ce a adus cu sine și scăderea intereselor la depuneri și plasamente. Reducerea intereselor la depuneri s'a făcut cu o teamă oarecare legitimă, lăsând să se prevadă o scădere în stocul de depuneri, precum s'a întâmplat deja în cazuri similare. Se pare însă, că momentul n'a sosit pentru ca deponenții să renunțe la o fructificare fixă a economiilor, fiindcă datele cele mai recente statistice ne indică o urcare în depuneri. Astfel depunerile au crescut în timpul din urmă la 723 milioane șilingi, față de 356 milioane șilingi, cifră ce au atins depunerile în perioada corespunzătoare din anul trecut. Este de notat, că statistica oficială nu conține, decât depunerile achiziționate de către marile bănci din Viena și de un număr mai restrâns de institute de economii din capitală și provincie. Depunerile încredințate

cooperativelor mijlocii și altor organizațiuni analoge nu figurează.

Industria încă și-a reluat activitatea în mod mai întins, iar deficitul balanței comerciale, care la începutul anului curent era foarte urcat, este în continuare scădere. Excedentele importului față de export au fost în Ianuarie de 115,9 milioane șilingi; în Februarie a scăzut la 84 milioane, în Aprilie la 80,1 milioane, iar în Mai la 78,4 milioane, apropiindu-se încetul cu încetul de cifra din perioada anului trecut, (77,9 milioane).

Încasările statului, în comparație cu primul semestru din 1925, s'au urcat în primele 6 luni ale anului curent cu 16,2 la sută, din care 12 la sută privește încasările vamale.

Numărul celor fără lucru e încă destul de considerabil. La finele semestrului erau 137.908, cari primeau ajutor regulat, 14.600 obțineau ajutor periodic, până când numărul celor fără lucru cari n'au drept la nici o indemnitate s'a urcat la cca 20.000. Un amendament la legea pentru asigurarea contra șomajului a fost de curând votat, făcându-se un aranjament mai potrivit atât pentru patroni, cât și pentru muncitori.

Dr. Traian Nichiciu

Cronică mărunță

— În 2 Octombrie M. S. Regina Maria a părăsit Sinaia pentru o mai lungă călătorie în America, unde a fost invitată. Din suita care o însoțește face parte și profesorul sociolog Nicolae Petrescu dela Universitatea din București.

— Cu ocazia deschiderii stagiunii actuale a Teatrului național din Craiova se va sărbători jubileul de 75 ani dela înființarea acestui teatru.

— La Cernăuți se va ține în zilele de 22-24 Octombrie congresul profesorilor universitari din țară.

— În suplimentul literar din 3 Octombrie al ziarului „Prager Presse“ s'a tipărit o poezie a lui Bacovia în traducerea lui Oscar Walter Cisek.

*

REDAȚIONALE. — Intors din strelnătate, d. Ion Clopoțel și-a reluat ocupațiile obișnuite.

Numărul de față al „Societății de mănăne“ este ultimul care apare dublu.

D-nii colaboratori constanți din afară sunt rugați a-și da la timp materia în vederea reparației săptămânale.

Dr. GHEORGHE POPOVICIU, docent universitar, specialist în boli de copii, întors din concediu, și-a reluat consultațiile, Str. Petru Maior No. 4. Consultații dela orele 3—4 după amiază.

Adresa abonatului

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic hațua, Veșel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No. 11—50.

Din casa nici-unui cărturar arde-
lean nu va lipsi cartea

REVOLUȚIA DIN 1918

ȘI

UNIREA ARDEALULUI CU ROMÂNIA

ce se poate comanda
cu prețul de lei 100 dela adminis-
trația „Societății de mâine“ din Cluj.

Noutăți

Noutăți

de toamnă și iarnă

in marele magazin
din Str. Regele Ferdinand No. 13
al fabricii de postav

GROMEN și HERBERT

Stofe de pardesiu bărbătesc

Stofe de palton bărbătesc

Stofe de costume bărbătești

Stofe pentru costume de copii

Covoare și pături de lână de toate calitățile